

The map issue in Cyprus according to the Gobi and Ghali plans

Kıbrıs'ta Gobi ve Gali plânlarına göre harita meselesi

Soyalp Tamçelik¹

Abstract

In this research, the Gobi and Ghali maps, the two most significant maps concerning Cyprus put forth until now, have been addressed. Based on this, the main purpose of this research is to present the significance, technical dimension, political advantages, economic features and what the effects will be on the new system wanted to be established in Cyprus of these maps.

Therefore, the map which Hugo Gobi has given his own name to, foresees 47 areas which exists right now within the borders of the TRNC to be left to the Greeks.

On the other hand, on the Ghali map created in 1992, the most fertile territories of the TRNC such as Guzelyurt and Maras have been given to the Greeks, Greek cantons have been established in the Turkish region and the territories of the sovereign Turkish state have been diminished all the way up to 28.2%.

Actually, these maps have also led to the creation of many new political equations. According to this, a correlation has been formed between the maximum territory which the Turkish side wants and the maximum number of immigrants which the Greek side wants. It could be understood from this that one of the most discussed issues during the Cyprus

Özet

Bu araştırmada, Kıbrıs'la ilgili olarak bugüne kadar ortaya konulan en önemli iki harita, *Gobi* ve *Gali haritaları* ele alınmıştır. Bundan hareketle araştırmadaki temel amaç, adı geçen haritaların öneminin, teknik boyutunun, siyasî avantajlarının, ekonomik özelliklerinin ve Kıbrıs'ta kurulmak istenen yeni sisteme etkilerinin ne olacağını göstermektir.

Bu yüzden 1981 yılında, Hugo Gobi'nin kendi adını verdiği harita, şu anda KKTC sınırları içinde mevcut olan 47 yerleşim biriminin, Rumlara bırakılmasını öngörmektedir.

1992 yılında hazırlanan *Gali haritası* ise başta Guzelyurt ve Maras olmak üzere KKTC'nin en verimli toprakları Rumlara verilmekte, Türk bölgesinde Rum kantonları oluşturulmakta ve egemen Türk devletinin toprakları %28.2'ye kadar düşürülmektedir.

Aslında bu haritalar, birçok yeni siyasal denklemin doğmasına da yol açmışlardır. Buna göre Türk tarafının istediği *azami toprak* ile Rum tarafının talep ettiği *azami göçmen sayısı* arasında bir korelasyon kurulmuştur. Bundan da anlaşılıyor ki, Kıbrıs müzakerelerinde en çok tartışılan konulardan birisi *toprak düzenlemeleri* ve buna dair *haritalardır*. Dolayısıyla meselenin hâlli için çeşitli haritalar ortaya atılsa da bunların,

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ankara-Türkiye, soyalp@hotmail.com

negotiations is territorial adjustments and creating the related maps. For this reason, although various maps have been put forth for the resolution of the issue, these must be considered within the integrity of the plans for a solution.

Based on this, the research consists of three main sections. In the first section, the maps emerging after the 1974 Peace Operation have been addressed, while the Gobi map has been examined in the second section and the Ghali map and its properties have been addressed in the third and final section.

Keywords: Cyprus, Gobi plan, Ghali plan, land, map, compensation

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

çözüm plânlarının *bütünlüğü* içinde değerlendirmesi gerekmektedir.

Bundan hareketle araştırma üç ana bölüme ayrılmıştır. Buna göre birinci bölümde 1974 Barış Harekâtı'ndan sonra ortaya çıkan haritalar değerlendirilmiş, ikinci bölümde *Gobi haritası* incelenmiş, üçüncü ve son bölümde ise *Gali haritası* ve özellikleri ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kıbrıs, Gobi plânı, Gali plânı, toprak, harita, tazminat

Giriş

Kıbrıs meselesine akılcı ve gerçekçi bir yaklaşım getirebilmek için mümkün olduğunca *duygulardan ve dogmalardan* uzak durmak gerekmektedir. Dolayısıyla Kıbrıs meselesinin hâlli için çaba harcayanların yaklaşımı, *toptancı* olmaktan başka bir şansı yok gibidir.² Çünkü değişen koşulların geliştirdiği durumlar, bu meseleye başka bir şekilde yaklaşmayı zorlaştırmaktadır. Bu yüzden toprak meselesine bakıldığı zaman, bunu *boş arazi* şeklinde değil de, beraberinde mülkiyet hukukunu, egemenlik haklarını, güvenlik unsurlarını, kamu yararını ve ekonomik yeterliliği de değerlendirmek gerektiğini unutmamak lazımdır (Tamçelik, 2008d:727).

Aslında Kıbrıs'ta çözüme dayalı ilk harita, 12 Ağustos 1974 tarihinde, Denktaş'ın Klerides'e sunduğu *coğrafi federasyonla* ilgili öneriyle ortaya çıkmıştır (Birand, 1975:285). Bu haritaya göre kurulması istenen yeni cumhuriyetin, iki federe devletten meydana gelmesi kararlaştırılmıştır. Buna göre taraflar, kendi bölgelerindeki otoriteyi, bizzat kendileri sağlayacaklardır (Tamçelik, 2008d:727). Ayrıca *Kıbrıs Türk Federal Devleti'nin* (KTFD), yeni oluşturulması düşünülen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin %34'üne tekabül etmesi de öngörülmüştür. Hâl bu merkezde olunca adanın batısından, yani Limnidi ve Lefke'den başlamak üzere, doğuya, yani Lefkoşa ve Mağusa'nın Türk kesiminden geçerek, Mağusa'da (Liman bölgesinde) son bulmaktadır. Dolayısıyla oluşturulan yeni Türk bölgesi, bu hattın *kuzeyindeki* bölgeyi kapsadığı görülmektedir (Birand, 1975:285; Tamçelik, 2008d:727).

² Kıbrıs meselesinin çözümü için önerilen metodolojik yaklaşımlar için bkz... Tamçelik, 2010b:101-135.

Böylece Limnidi ve Lefke'den başlayıp, Lefkoşa'nın Türk kesiminden geçip, Mağusa'nın Türk bölgesini içine alarak, şehrin limanında biten bir hatla “*adanın ikiye bölünmüşlüğü*” sağlanmış oldu (Birand, 1975:253). Ancak Klerides, bu haritayı reddetmiş ve Türk tarafına, çok daha geniş otonomi veren ve iç işlerinde serbestlik tanıyan yeni bir plân önermiştir (Birand, 1975:285). Aslında bu plânla Klerides, adanın ikiye bölmesini önlemeye çalışmıştır.

Karşılıklı olarak önerilen haritalardan da anlaşılmaktadır ki, tarafların harita konusundaki görüşleri temelden çok farklıdır. Aslında harita konusunda ifade edilen görüşler, Kıbrıs meselesinin siyasi perspektifi ile alakalı olduğundan, tarafların hazırladığı haritalarda derin görüş farklılıkları bulunmaktadır. Dolayısıyla 1974'ten 1992'ye kadar geçen süre zarfında, buna benzer yüzlerce resmi veya gayri resmî harita hazırlanmıştır. Ancak bunların hiç biri, nihai sonuca katkı sağlamış haritalar değildir.

Bu araştırmada uygulanan yöntem konusuna gelince, konu esas itibarıyla *süreç analizine* dair bir yöntem uygulanmıştır. Dolayısıyla geleneksel hadise naklinin yerine, daha çok analitik tarih ikame edilmeye çalışılmıştır. Bu yöntemle, Kıbrıs'ta müzakerelerle ortaya çıkan haritaların fonksiyonel özellikleri, meseleyi müzakere tarzları ve tarafların tutum analizleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

1. 1974 Barış Harekâtı'ndan sonra ortaya çıkan haritalar ve özellikleri

Türkiye, Zürih Antlaşması'yla ilgili görüşmelerin yapıldığı bir sırada Kıbrıs'ta nihai çözüm olarak *federasyonun* kurulmasını istemiştir. Ancak o güne kadar Türklerle Rumlar iç içe yaşadıkları için federasyonun *coğrafi dayanağı* (Bilge, 1986:89) henüz yoktur. Bu yüzden federasyonun *coğrafi bölgeden* çok, *iki farklı topluma* dayanması zorunluluk olmuştur. Gerçi bu zorunluluk, 1975 Mübadele Anlaşması ile tamamen değişmiştir. Zira bu anlaşma ile Türkler kuzeye, Rumlar ise güneye yerleştirilerek, karşılıklı mübadele şartları gerçekleştirilmiştir. Böylece adada oluşturulmak istenen federasyonun *coğrafi dayanağı* oluşturulmuştur.

Bu gelişmeye rağmen Türkler, Kıbrıs'ta etnik yapıya dayalı iki bölge bir federasyonun kurulmasını, Rumlar ise 1960 rejimine göre tekrardan üniter bir devletin kurulmasını istemişlerdir.

Buna karşın Yunanistan, anayasal rejim itibarıyla toprağın bir bütün olmasını, bölgesel sınırların bulunmamasını ve mülkiyet anlayışının buna göre yapılandırılmasını arzulamıştır. Türkiye ise 1974'ten sonra Türk kontrolü altındaki Lefkoşa-Girne üçgeni ile Mağusa arasındaki bölgenin her ne olursa olsun elde bulundurulmasını, batıda ise askerden arındırılmış güvenlik kuşağının Kıbrıs Türk yönetimine verilmesini istemiştir (Ecevit, 1984:15). Aslında bu çözüme göre doğuda Türk nüfusunun yoğun olduğu Serdarlı bölgesiyle Mağusa'nın Türk kesimi, bir ölçüde Türk yönetiminin kontrolüne girmesi anlamına gelecektir. Ancak bu çözümün en kötü yanı, Karpaz yarımadasının

Türk yönetiminin dışında kalmasıdır. Ne var ki Türkler tarafından önerilen *ara çözüm* gereği, adanın yaklaşık %17'si Türk yönetiminin egemenliğinde kalacağı açıktır (Ecevit, 1984:34). Fakat Rumlar, bu önerinin adayı böleceği (*taksim*) gerekçesiyle, görüşmeye dahi değer bulmamışlardır.

Aslında Türk tarafının, 1974 Ağustosunda yapılan II. Cenevre Konferansı'nda sunduğu *ara çözüm* önerisi, bir ölçüde coğrafi ayrılığın tescilidir. Bu yüzden Türkiye, coğrafi ayrılığı tescil edebilmek için bir harita hazırlamış ve bu harita üzerinde *B1-A-B2* (Birand, 1975:267-274) gibi işaretlemeler yaparak, *coğrafi bölünmüşlüğü* tescil etmeye çalışmıştır. Buna göre *B1* ve *B2* bölgeleri, tamamıyla Türk kontrolünde olan bölgelerdir. *A* diye işaretlenen bölge ise Barış Harekâtı sonrasında Türk askerlerinin kontrolü ele geçirdikleri bölgeyi ifade etmektedir. Dolayısıyla Türk tarafınca, *ara çözüm* önerisi olarak ifade edilen ve coğrafi temele dayalı olan harita, II. Cenevre Konferansı'nda müzakere edilmeye başlanmıştır. Aslında Türk tarafınca önerilerin *ara çözümün* amacı, kesin çözüm için yapılacak görüşmeler sırasında Türklere azami ölçüde güvenlik sağlamaktır (Tamçelik, 2008d:720). Buna göre Türklere bırakılması istenen bölgenin yüzölçümü, adanın yaklaşık %17'sine tekabül ettiği görülmüştür. Esasında bu bölge, *Lefkoşa-Girne-Serdarlı-Mağusa* bölgelerini kapsamaktadır. Aynı zamanda başkent Lefkoşa'nın yarısı ve liman kenti Mağusa'nın, Türk kesiminde kalması, bu haritanın içinde bulunmaktadır (Birand, 1975:267-274; Tamçelik, 2008d:720).

Aslında haritada gösterilen *A bölgesi*, 20 Temmuz 1974 tarihli askerî harekât ile Türk birliklerinin kontrolü altına giren bölgeyi göstermektedir. İfade edilmeye çalışılan bu bölge, tüm ada yüzeyinin yaklaşık %25'ine tekabül etmektedir. Eğer Türklerce önerilen *ara çözüm* önerisi, Rumlar tarafından kabul edilseydi, çok dar olan *A bölgesine* sıkışıp kalmış olan Türk birlikleri için bir ölçüde rahatlama olacaktır (Cerrahoğlu, 1998:33). Aynı zamanda bu bölgede bulunan Türk yerleşim birimlerinin güvenliği de kısmen sağlanacaktır.

Aslında Türklerin bu yöntemle elde edilmek istedikleri şudur: Her şeyden önce bu yöntemle, adanın herhangi bir bölgesinden, bir başka bölgesine nüfus aktarılmasına gerek kalmayacak ve her iki toplum, karşılıklı olarak birbirleriyle iyi geçinmek zorunda kalacaktır (Göktuğ, 1990:117-118). Böylece adadaki güvenlik, büyük ölçüde sağlanmış olacaktır. Ancak bu önerinin II. Cenevre Konferansı'nda Rumlar tarafından reddedilmesi üzerine Türkiye, ikinci bir askerî harekâta girişmiş zorunda kalmıştır.

Esasında şunu ifade etmek gerekir ki, Türk silahlı kuvvetlerinin yaptığı *ikinci harekât*, Rum milis kuvvetlerinin yoğun direnişinden kaynaklanmış değildir (Ecevit, 1984:33). Kaldı ki o gününün koşulları gereği içinde yapılan bu harekât, Türk tarafını politik olarak büyük sıkıntıya sokmuştur. Çünkü *ikinci harekât*, dünya kamuoyu tarafından '*ışgal*' olarak değerlendirilmiştir.

İşin ilginç yanı Türk tarafı, güvenlik mülahazaları gereği askerî harekâtın ikinci safhasına geçerken, Cenevre görüşmelerinin başında *çok kantonlu federasyon* teklifinde bulunmuştur. Adadaki

Türkler için hiç de güvenli olmayan bu teklifin nelere yol açacağı tartışılırken, Rum-Yunan cephesinden de ret cevabı gelmesi dikkat çekicidir.³ Eğer Rumlar, *çok bölgeli federasyonu* tercih etselerdi (Birand, 1975:267-274; Tamçelik, 2008d:721), hem politik olarak üstünlük elde edecekler, hem de Kıbrıs Türk yönetimine bırakılacak bölgelerden çok daha fazlasına sahip olacaklardır. Bu sistemde Türklerin en önemli bir avantajı ise Lefke, Poli, Baf ve Larnaka gibi Türk nüfusunun yoğun olduğu bölgelerin güvenliği korunmuş olacaktır (Birand, 1975:267-274). Aslında bu yöntemin uygulanması halinde, nüfus mübadelesine⁴ hiçbir şekilde ihtiyaç duyulmayacağı açıktır.

Buna karşın iki bölgeli federasyon çözümü üzerinde anlaşmaya varılması halinde, Lefkoşa-Girne-Serdarlı-Mağusa bölgeleri, kuzeyde konuşlanan Türk yönetimine bırakılacaktır. Dolayısıyla Türk bölgesi daha geniş topraklara sahip olacak ve bölgenin tek hakimi durumunda bulunacaktır. Hâlbuki bu türden bir çözüm önerisini, ilkin Rumların reddetmesi, ardından da İngilizlerin bu plâna destek vermemesi yüzünden, tatmin edici bir çözüme ulaşılması mümkün olmamıştır. Ancak Kıbrıs'ta bununla ilgili olarak ortaya çıkan çözüm önerileri, müzakerelerde *haritalar sürecinin* başlamasına neden olmuştur. Tespit edilebildiği kadarıyla Türkler tarafından son otuz yıllık süreç içerisinde yüzlerce harita hazırlanmıştır. Aslında her iki tarafın hazırladığı haritaların, birtakım trajik sonuçlara neden olduğu da bir gerçektir. Zira bu sürecin, insanları evlerinden ve yurtlarından ettiği, göçmen durumuna soktuğu, mülklerini kaybettiği ve başka başka yerlere yerleşmek zorunda bıraktığı bilinmektedir. Dolayısıyla bu durumda, oluşturulan fiilî sınırların ve bu sınırların yukarısında ya da aşağısında kalan nüfusun veya malların nasıl etkileneceği sorusu da ortaya çıkmıştır. Bundan da anlaşılıyor ki ortaya atılan her harita, geleceğin belirlenmesi için atılan bir adım olmakla birlikte, belirsizliğe açılan yeni bir kapı olması açısından da önemlidir.

Hâl böyle olsa da 1974 ve sonrasında, Kıbrıs meselesinin hâlli için yine de ilk harita önerisini yapan Türk tarafı olmuştur (Tamçelik, 2008d:721). Ancak Türk tarafının ileri sürdüğü harita, 1974 Barış Harekâtı'nın, yani bir başka deyişle çatışmaların devam ettiği bir sırada sunuyor olması, bu haritanın uygulanabilirliğine imkân sağlamamıştır.

Ateşkes döneminin ilk haritası ise 1977 yılında Rumlar tarafından sunulmuştur (Tamçelik, 2008d:721). Aslında bu tespit, önemli bir olgunun da işaretidir. Zira bu süreç, adadaki her iki toplumun yaşam kalitesini ve siyasal amacını belirlemiş ve birbirinden farklı yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur.

³ Bununla ilgili olarak bkz... "Kıbrıs Sorununün Dünü ve Bugünü", T.C. Dışişleri Bakanlığı Akademisi, 15 Mart 1995 Tarihli Bülteni.

⁴ Adada nüfus mübadelesi ile ilgili anlaşma, 1975 yılında Kıbrıs Türk ve Rum liderleri arasında imzalanmıştır. Ancak Kıbrıs Rum basını bu durumu daha farklı bir şekilde değerlendirmektedir. Buna göre nüfus mübadelesi, adada etnik *'ayrışmaya'* neden olduğu için *ırkçılık* olarak adlandırılmaktadır. Bunun için bkz... "Klerides'in Demeci", Simerini Gazete, 22 Mart 1994, No: 4084, s. 5.

2. Gobi haritası ve özellikleri

1974-1979 yılları arasında Kıbrıs'ta yaşayabilir bir çözüm bulunabilmesi için çok çaba harcadığı bilinmektedir. Ancak çözümün, her iki taraf için adil, tatmin edici, sürdürülebilir ve uygulanabilir olduğu müddetçe, kalıcılığını kuruyabileceği anlaşılamamıştır.

Bundan dolayı Birleşmiş Milletler (BM), toplumlararası görüşmeleri *Hugo Gobi*'nin nezaretinde başlatmayı uygun görmüştür. Aslında Hugo Gobi, değerli bir hukuk profesörüdür. Bunun yanı sıra Arjantin'in, İsrail ve Kıbrıs'taki büyükelçiliği görevini de sürdürmektedir (Moran, 1998:88). Buna ilave olarak Gobi, 1980-1983 yılları arasında, BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın *Kıbrıs Özel Temsilcisi* sıfatıyla da müzakerelerde görev almıştır.

Bunun üzerine Gobi, 16 Ekim 1981 tarihinde Kiprianu ve Denктаş'la bir dizi müzakereye başlamıştır. Bu müzakerelerin sonucunda Gobi, '*Değerlendirmeler*' adı altında birtakım öneriler hazırlamış ve taraflara sunmuştur (Nedjatigil, 1981:179-184).

Buna göre ilk tepki, Türk tarafından gelmiştir. Türk tarafı Gobi'nin hazırladığı değerlendirme notlarını, toplumlararası görüşmelerin *ana eksenini* olarak dikkate alabileceğini belirtmiştir (Ertekün, 1984:111-112). Ancak adı geçen notları, kapsamlı bir çözüm için değerlendirmeye tâbi tutamayacağını ifade etmiştir (Nedjatigil, 1981:179-184).

Aslında 1981'de hazırlanan *Gobi haritası* da işte bu noktada ortaya çıkmıştır. Buna göre *Gobi haritası*, adadaki toprağın %62.5'inin Rumlara, %27.5'inin ise Türklere bırakılması öngörülmüştür.⁵

Gerçek şu ki daha sonra Fikirler Dizisi'nde *Gali Haritası* olarak geçen ve 1981 yılında ilk şekliyle hazırlanmış olan bu harita, özellikleri itibarıyla üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Zira BM Genel Sekreteri Butros Gali, *Gobi haritasını*⁶ her vesileyle esas aldığını ifade etmektedir. Buna göre *Gobi haritasının* birtakım özelliklerine bakılacak olursa, şunları söylemek mümkündür.

Her şeyden önce harita, BM Genel Sekreteri Kurt Waldheim'in Kıbrıs Özel Temsilcisi sıfatıyla *Hugo Gobi* tarafından 1981 yılında hazırlanmıştır. Ancak *Gobi*, bu haritayı hazırlarken, ilgili taraflar müzakere etmemiş, aksine dar bir kesimle istişare etmeyi tercih etmiştir. Aslında haritayla, hâlihazırdaki KKTC sınırları içinde yer alan *47 yerleşim*⁷ biriminin Rumlara bırakılması öngörülmüştür. Buna göre Rumlara bırakılması düşünülen bölge, 172 bin dönüm araziye tekabül etmektedir.⁸ Bu nedenle Türk tarafının oldukça sıkıntılı bir sürece girdiğini söylemek mümkündür. Özellikle bu konuyla ilgili olarak New York'ta yapılan zirvede, ağırlıklı olarak Türk tarafından tavizi istenmiş ve buna göre haritanın şekillendirileceği belirtilmiştir.

⁵ "BM'nin Çözüm Formülü", Haravgi Gazetesi, 4 Mayıs 1992, No: 7021, s. 1; Türk Ajansı Kıbrıs Rum Basın Bülteni, 4 Mayıs 1992, s. 1. Bundan böyle "Türk Ajansı Kıbrıs Rum Basın Bülteni", *TAK RBB*, şeklinde ifade edilecektir.

⁶ "Butros Gali'nin Plânı", Ethnos Gazetesi, 8 Haziran 1992, No: 366, s. 1.

⁷ "Denктаş'ı Kızdıran Yazı", Sabah Gazetesi, 30 Mayıs 1992, No: 63321, s. 4.

⁸ Adı geçen gazete (a.g.g.), s. 4.

Bu yüzden Denktaş, Türk tarafına adanın %27.5'ini bırakan ve anlaşma zemini olarak kabul edilen *Gobi haritasını*, reddetmek zorunda kalmıştır.⁹ Aslında Türkler için %27.5 oranında toprağın verildiği, buna karşın Güzelyurt bölgesinin Rumlara bırakıldığı bu haritanın,¹⁰ Rum toplumu için özel bir önem taşıdığı ortadadır. Çünkü *Gobi haritası*, Rum yönetimine önceden ve gayri resmî yollarla verildiği bilinmektedir.¹¹ Kaldı ki zamanın Dışişleri Bakanı Rolandis, ABD'ye yaptığı bir ziyaret (2 Ekim 1981) sırasında, *Gobi* ile görüşüğünü ve her ikisi de adı geçen harita üzerinde bazı *değişiklikler*¹² yaparak, anlaşmaya vardıklarını açıklamıştır. Aslında varılan mutabakat gereği, adı geçen harita üzerinde "*Kıbrıs Federal Cumhuriyeti*"¹³ ibaresi yazılıdır. Buna karşın Lefkoşa'da küçük bir bölgenin "*Federal Devlet Toprağı*"¹⁴ olarak ifade edilmesi de dikkat çekicidir.

Akabinde Rum yönetimi, *Gobi haritası* üzerinde yapılan değişiklikleri, 3 Kasım 1981 tarihinde Yunan Başbakanı Andreas Papandreu'ya bildirmiştir. Ne var ki Yunan hükümeti, müzakerelere başlamak için Türk askerlerinin adadan çekilmesini şart koştuğundan (Gürün, 1995:330), bu haritanın hayata geçirilmesi mümkün olmamıştır.

Bu sırada BM Genel Sekreteri Waldeim'in yerine, Perez de Cuellar getirilmiştir. Cuellar'la birlikte, Türk tezinin kuvvet kazanması ve toprak oranının %29-30 (Tamçelik, 2000:394) olarak gündeme gelmesi, GKRY Dışişleri Bakanı Rolandis'i harekete geçirmiştir. Bunun üzerine Rum lideri Vasiliu'yu ziyaret eden Rolandis, gayri resmî olsa da Türklerle %27.5 oranında toprak bırakan bir haritanın olduğunu hatırlatmıştır. Böylece Rolandis, 2 Mayıs 1990 tarihinde Atina'ya giderek, bu haritanın tekrar gündeme gelmesini sağlamıştır. Bunun üzerine Yunan Başbakanı, GKRY ile temasa geçerek, haritanın tekrardan gündeme geliştirilmesini ve bununla ilgili girişimlerin başlatılmasını istemiştir.

Bu esnada Gobi, "*bir değil, onbir, hatta daha fazla haritanın*"¹⁵ olduğundan söz etmektedir. Özellikle ilgili haritanın hazırlanmasında, Barış Gücü'nün kontenjanından bir subayın kendisine yardımcı olduğunu açıklayan Gobi, 85 bin¹⁶ göçmenin geriye dönmesini sağlayacak bir haritanın

⁹ "Denktaş'ı Kızdıran Yazı", Sabah Gazetesi, 30 Mayıs 1992, No: 63321, s. 4.

¹⁰ "Gobi ve Rolandis'in Demeçleri", Periodiko Gazetesi, 30 Mayıs 1992, No: 528, s. 2; TAK RBB, 30 Mayıs 1992, s. 2.

¹¹ a.g.g., s. 2; Adı geçen belge (a.g.b.), s. 2.

¹² Rolandis, o dönemde BM'in harita üzerinde çalışmakta olduğunu ve kendisinin de bundan haberdar edildiğini belirtmiştir. Bir vesile ile New York'ta bulunan Rolandis, 2 Ekim 1981'de görüşme yapmak için Hugo Gobi'yi bulunduğu otele davet ettiğini açıklamış ve yaşananlara şahit olarak da Büyükelçi Şambos'u göstermiştir. Aynı zamanda Rolandis, Gobi'nin hazırladığı haritayı kendisine gösterdiğini ve adı geçen harita üzerinde kendisinin de birtakım değişiklikler yaptığını belirtmiştir. Dolayısıyla Rolandis, gazetelerde yayınlanan haritanın, kendisinin Gobi'den kopya ettiği harita olduğuna işaret etmiş ve haritanın Rumlara %72.5, Türklerle ise %27.5 oranında toprak bıraktığını ifade etmiştir. Bunun için bkz... "Gobi ve Rolandis'in Demeçleri", Mahi Gazetesi, 31 Mayıs 1992, No: 3021, s. 2; TAK RBB, 31 Mayıs 1992, s. 2.

¹³ a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2.

¹⁴ a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2.

¹⁵ "Gobi ve Rolandis'in Demeçleri", TAK RBÖ, 30 Mayıs 1992, No: 12, s. 2-3.

¹⁶ a.g.b., s. 2-3.

hazırlamasının temel amaç olduğunu açıklamıştır. Ancak toprak düzenlemeleri yapılırken, *ekonomik* ve *sosyal* gerekçelerle bazı küçük değişikliklerin yapılması da mümkün olabilecektir.

Bunun üzerine Gobi, adadaki demografik sonuçlardan istifade ederek, ‘*Gobi Haritası*’ veya ‘*Gobi Hattı*’¹⁷ olarak bilinen haritayı hazırlamıştır. Hâlbuki Rolandis, *Gobi haritası* diye bilinen haritanın, aslında Gobi'nin hazırladığı harita olmadığını (Tamçelik, 2000:395), bunun “*biżzât kendisinin yaptığı birtakım değişiklikleri gösteren, yeni bir harita*”¹⁸ olduğunu belirtmesi dikkat çekicidir. Aslında bütün bunlardan sonra denebilir ki, hazırlanan haritanın dikkat çekici özelliklerinden birisi de hazırlık aşamasında Rum tarafının bilgisine sunulması ve nihai şeklini almış olmasıdır.¹⁹

Hazırlanan haritanın önemli bir diğer noktası da bu plânın kabul edilmesi hâlinde 85 bin²⁰ Rum göçmenin kendi evlere dönebileceklerinin belirtmesidir. Bu yüzden Rolandis, *Rum Ulusal Meclisi*’nde bu plânın kabul edilmesi için çok çaba harcadığını belirtmiştir. Ancak Rolandis, bu konuda başarılı olamadığını da ifade etmek zorunda kalmıştır.

Görülebileceği gibi haritayla ilgili bütün bunlar olurken, Türk tarafı bu süreçten haberdar değildir. Ne var ki Gobi, toprak konusuyla ilgili olarak gerek kendisinin, gerekse BM'nin belirli haritalar üzerinde çalışmakta olduğunu, Türk tarafının da bundan haberdar olduğunu belirtmiştir. Gobi'ye göre Türk tarafının bilmediği şey, haritaya ait ayrıntıların neler olduğudur.²¹

Aslında söz konusu harita, BM'nin Kıbrıs üzerinde çalıştığı *bütünlüklü bir anlaşmanın* sadece bir parçasıdır. Dolayısıyla Gobi, her iki tarafın isteklerini ve beklentilerini karşılayabilmek için yoğun bir çaba harcadığını belirtmiş ve harita konusunun, her iki taraf için de *güvenlik, mülkiyet, rehabilitasyon, göçmenler, yerleşikler* ve *self-determinasyon* gibi hususlardan oluştuğuna dikkat çekmiştir.²²

Dolayısıyla *Gobi hattı* için denebilir ki, Güzelyurt'un kuzeyinden geçerek bu kasabanın Rumlara bırakılması sağlanmışken, Mağusa'dan geçen hatta ise Maraş'ı ve Mağusa'nın bir kısmını Rumlara bırakarak son bulmuştur.²³ Yani *Gobi hattı*, Maraş'ı Rumlara, Gazimağusa'yı Türklere bırakacak şekilde “*kentin ortasından*”²⁴ geçirmiştir. Ancak Türk tarafı *Gobi hattını*, önerildiği şekliyle

¹⁷ “Gobi'nin Söyleşi”, TAK Rum Basını Özetleri (RBÖ), 24 Nisan 1992, No: 3, s. 2; “Gobi'nin Söyleşi”, Astra Gazetesi, 24 Nisan 1992, No: 489, s. 1; “Gobi'nin Söyleşi”, Agon Gazetesi, 24 Nisan 1992, No: 489, s. 2; “Rum Basın Özetleri”, KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Rum Basını, Tarih: 24 Nisan 1992, s. 2.

¹⁸ “Gobi ve Rolandis'in Demeçleri”, TAK RBÖ, 30 Mayıs 1992, No: 12, s. 2-3.

¹⁹ 23 Nisan 1992 tarihinde Astra Radyosu, BM Genel Sekreteri'nin Kıbrıs Özel Temsilcisi Hugo Gobi ile bir söyleşi yaparak bu bilgileri doğrulamıştır. Bunun için bkz... “Gobi'nin Söyleşi”, Astra Gazetesi, 24 Nisan 1992, No: 489, s. 1.

²⁰ “Rolandis'in Bir Söyleşi”, Agon Gazetesi, 2 Nisan 1991, No: 3288, s. 13; “Rum Basın Özetleri – Rolandis'in Demeçleri”, KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Rum Basını, Tarih: 2 Nisan 1991, s. 13.

²¹ “Gobi ve Rolandis'in Demeçleri”, Mahi Gazetesi, 31 Mayıs 1992, No: 3021, s. 2; TAK RBB, 31 Mayıs 1992, s. 2.

²² a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2.

²³ “Butros Gali'nin Plânı”, Ethnos Gazetesi, 8 Haziran 1992, No: 366, s. 1.

²⁴ a.g.g., s. 1.

kabul etmemiştir. Zira *Gobi hattında*, Türk tarafı için önemli olan *Güzelçyurt* bölgesinin Rumlara veriliyor olması Türkler için kabul edilir bir şey değildir.²⁵

Aslında Türk tarafı, bütün müzakereler bolunca bu bölgeyi elinde tutmaya çalışmıştır. Buna karşı Türk tarafı bazı isteklerinin kabul edilmesi kaydıyla, %3-4 oranda toprak tavizi verebileceğini belirtmiş ve bununla ilgili olarak 28 Ocak 1981 tarihinde yeni bir harita sunmuştur.²⁶

Esasında Klerides'in de işaret ettiği gibi Türk tarafı, toprak konusunda birtakım tavizlerde bulunmuştur. Örneğin toplumlararası görüşmelerde toprak tavizinde %30'un altına²⁷ düşmeyen Türk tarafının, şimdilerde bu oranın altına düşmesi ve bununla ilgili olarak yeni bir haritayı sunmaya çalışması dikkat çekicidir.

Hâlbuki Türk tarafı, Ağustos 1981'de sunduğu öneri paketinde, *toprak ayarlamalarına* ilişkin olarak önemli bir şartı ileri sürmüştür. Buna göre taraflar arasında belli bir mutabakatın sağlanmaması halinde, toprak konusunda da anlaşmış sayılamayacaklardır. Ayrıca bu pakette *Kıbrıs Türk eyaleti* olarak ifade edilen bölgenin, %29 veya %29+ oranında olması da kararlaştırılmıştır (İsmail, 1998a:196). Ancak taraflardan, toprak düzenlemelerini görüşürlerken, "*Kıbrıslı Türkler için meydana gelebilecek bazı pratik güçlükleri*" (İsmail, 1998a:196) de dikkate almaları istenmiştir. Bundan hareketle 1977 Doruk Antlaşması'nın 3. maddesinin ve yeniden iskân meselesinin dikkate alınması şart olmuştur. Ne var ki bunu yaparken, her iki tarafın da toplumlararası güveni artırabilmek için birbirine yakın olan bölgelerin ilgili tarafa verilmesinde istekli olmaları gerekmektedir. Özellikle adı geçen bölgelerin, ilgili tarafın sivil idaresinde kalması ve askerî amaçlı kullanılmaması sağlanmalıdır (Tamçelik, 2008d:724).

Aslında Türk tarafı, toprak düzenlemelerinde '*haritadan*' önce, '*kriterler*' üzerinde anlaşmayı tercih etmektedir (Gürün, 1995:330). Bunu karşın Rum taraf, *harita sunmayı* veya *kriterlere bağlı kalmayı* istememiş ve buna dair yeni bir haritanın hazırlanmasını da karşı çıkmıştır. Zaten Rum tarafına göre BM'nin genel mantığı, Türklerin istediği gibi *Kıbrıs'ın yarısını vermeyi* kabul etmesidir.²⁸ Bu yüzden Rum yönetimi, bu görüşü destekler mahiyetteki *Gobi haritasını* reddetmiştir.

Özellikle Rum liderliğinin bu haritayı reddetme sebebi, Türklerin yeterince taviz verdiğine, şimdilerde ise Rumların taviz vermesi gerektiğine dayandırmaktadır. Hatta Gobi'nin, Rum tarafının

²⁵ "Gobi Haritası ve Türkler", Simerini Gazetesi, 3 Mayıs 1992, No: 8554, s. 1; TAK RBB, 3 Mayıs 1992, s. 1.

²⁶ "Türkler Toprak Konusunda Harita Veriyor", Agon Gazetesi, 13 Ocak 1981, No: 9, s. 9; TAK RBB, 1 Ağustos 1989, s. 9; "Kıbrıs Rum Basınından Özetler-1981", KKTC Milli Arşivi, Dosya: Rum Basını, Tarih: 1981, s. 1; "Kıbrıs Rum Basınından Özetler", T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Basın Müşavirliği, Dosya: Rum Basını, Tarih: 13 Ocak 1981, C: 24, No: 9, s. 9.

²⁷ "Televizyonda Klerides'le Söyleşi", Mahi Gazetesi, 4 Ekim 1991, No: 2158, s. 1; "Rum Basını Özetleri", TAK Arşivi, 4 Ekim 1991, s. 1; "Rum Liderlerinin Demeçleri Klerides – 2 (1978-1993)", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Rum Liderlerinin Demeçleri, Tarih: 1994, s. 1.

²⁸ "Gobi ve Mantık", Simerini Gazetesi, 13 Ocak 1981, No: 4, s. 3; TAK RBB, 13 Ocak 1981, No: 4, s. 3; "Kıbrıs Rum Basınından Özetler-1981", KKTC Milli Arşivi, Dosya: Rum Basını, Tarih: 1981; "Kıbrıs Rum Basınından Özetler", T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Basın Müşavirliği, Dosya: Rum Basını, Tarih: 13 Ocak 1981, C: 24, No: 4, s. 3.

gerekli girişimleri yapmaması hâlinde, diğer ülkelerin bir şekilde baskı yapacaklarını belirtmesi de bu görüşü desteklediğine inanmaktadırlar.

Esasında Rum siyasetçilerin izlediği başarısız politikanın bir sonucu olarak Rumlara bir santim toprak bile kazandırmadığına dikkat çeken Gobi, kendi plânının Rum tarafına *Güzehyurt* bölgesi de dahil %9'luk²⁹ bir alanın kazandırılacağına ve yaklaşık 90 bin³⁰ Rum'un yeniden evlerine geri döneceğine işaret etmektedir. Kaldı ki Gobi'nin belirttiği plâna göre her toplum, kendi geleceğini bizzat kendi belirleyeceği ve kurulacak yeni sistemin '*iki bölgeci bir federasyona*'³¹ tabi olacağı açıklanmıştır.

Ancak bu açıklamalar şövenist bazı Rum gruplarını öfkelenmiştir ve bu plânın uygulanmasını önlemek için protesto mitinglerinin yapılmasına neden olmuştur. Onlara göre bu plânın uygulanması halinde Kıbrıs'ın tamamının kaybedileceklerini ve '*azınlık*' olarak gördükleri Türklerle siyasal iktidarı paylaşmak zorunda kalacaklarını iddia etmektedirler. Dolayısıyla bu durum, geçmişin etnik problemleriyle birlikte çatışma ortamının yeniden ateşlenmesine yol açabileceğinden bahsetmektedirler.

Ne var ki Gobi, bu görüşe katılmamaktadır. Zira Gobi, hazırladığı plân gereği Kıbrıs'ın yeniden birleşmesinin esas alındığını her vesile ile dile getirmiştir. Fakat Gobi, birleşmenin zor olduğunu, tarihten gelen husumetin ve olayların bunu engellediğini de ifade etme ihtiyacı hissetmiştir (Denktaş, 1996:4). Bundan hareketle Gobi, göz yumulamayacak veya kale alnamayacak bir '*ayrılığın*' (Denktaş, 1996:4) var olduğuna dikkat çekmiştir. Bu nedenledir ki, BM'nin sadece '*birleşmelidirler*' mantığına dayanan yaklaşımın, yeterli bir mantık olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla meselenin hâlli için öncelikle nedenleri bilmek ve bunların oluşturduğu tepkileri anlamak her şeyden önemlidir.³²

Bundan hareketle Gobi'nin, Kıbrıs'ta izlemeye çalıştığı yönetimle ve mevcut BM kararlarıyla geliştirilmeye çalışılan toprak düzenlemelerinin ve buna bağlı haritaların, istenilen sonucu vermesi mümkün değildir.

Aslında Türk tarafına göre sorunun en gerçekçi çözümü, Türklerin toprak vermesi karşılığında, *KKTC'nin tanınması* ve *iki devletli bir konfederasyonun* kurulmasıdır (İsmail, 1998a:295). Bir başka deyişle Türk tarafı, Rum yönetiminin bugünkü sınırlar üzerinde birtakım değişiklikler yapmasını ve daha basit, ancak uygulanabilir bir plânla konfederasyona gidilmesini istemektedir. Böylece Türk tarafı için geleceğe dair şiddet endişesi, yeni bir Bosna-Hersek faciası veya ikinci sınıf vatandaş durumuna düşürülmesi gibi korkulardan kurtulacağı düşünülmektedir. Bundan da

²⁹ "Gobi'den Kiprianu'ya Yeni Eleştiri", Cyprus Mail Gazetesi, 1 Kasım 1995, No: 4669, s. 1.

³⁰ a.g.g., s. 1.

³¹ "Gobi'den Yalanlama", Cyprus Mail Gazetesi, 26 Ekim 1995, No: 3678, s. 2.

³² Kıbrıs meselesinin çözümü için önerilen metodolojik yaklaşımlar için bkz... Tamçelik, 2010b:101-135.

anlaşıyor ki *güvenlik sendromu*, Kıbrıslı Türkler için *baklı* veya *baksız*, ama hala daha önemli bir konu olduğu görülmektedir.

Ne var ki bu süreç, Rumlar tarafından çok farklı bir şekilde değerlendirilmiştir. Buna göre Rumlar, böyle bir çözümde bir kısım göçmenin evlerine geri dönmelerini, geri dönemeyen diğer göçmenlere tazminat ödenmesini ve elde edilen topraklarda mutlak otoritenin sağlanmasını istemişlerdir. Buna karşın Gobi, söz konusu plânda ifade edildiği şekliyle Türklerin kendi topraklarında *egemen* olma isteğini makul karşılayabileceklerini belirtmiştir. Kaldı ki dünyadaki eğilimin de bu yönde olduğunu ifade eden Gobi, mümkün olan çözümün en iyisinin *konfederasyon* olduğuna da vurgu yapmıştır (Gobi, 1989:28; Gobi, 1993:85). Aslında Gobi'nin *konfederasyon* önerisi, uzun süreden beri Türkiye'de de dile getirilmiş ve bu uğurda en çok çabayı DSP lideri Bülent Ecevit harcamıştır. Nihayetinde Türkiye'deki birkaç parti dışında bütün siyasî partiler, bu görüşü desteklemişlerdir. Kaldı ki Denktaş da 10 Haziran 1997 tarihinde TBMM'de yaptığı bir konuşmada, bu görüşü destekleyerek "*Kıbrıs'ta iki devlete dayalı bir Cumhuriyetler Birliği kurulabileceğini, Türkiye ve KKTC'nin yeni bir millî politika benimsemelerinin artık zorunlu olduğunu*"³³ ifade etmiştir.

Esasında bu görüşü ilk olarak ortaya atıp savunanlardan birisi de BM'nin Kıbrıs Özel Temsilcisi *Hugo Gobi*'dir. Zira Gobi, Kıbrıs meselesini inceledikten sonra bununla ilgili olarak birtakım değerlendirmeler yapmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında Gobi, Kasım 1981'de yeni bir plân hazırlamıştır. Ne var ki Gobi'nin hazırladığı plân, Gali'nin 1992'de hazırladığı plâna kaynaklık edeceğini hiç düşünmemiştir.

Buna rağmen Gobi, meseleye taraf olanların köklü isteklerini ve beklentilerini analiz etmiş, buna göre yeni bir çözüm plânı hazırlamış ve tarafların görüşlerine sunmuştur. Gobi, hazırladığı yeni plâna göre atılması gereken adımları şu şekilde sıralamaktadır:

1. *'Kıbrıs toplumunu'*³⁴ veya *'halkını'*,³⁵ çoğulcu bir armoni içinde bir araya getirmek ve yeni bir anayasa oluşturmak neredeyse hayaldir.

2. Bugünkü koşullarda her iki toplum, birbirlerine karşı değişmez, tahammül edilmez ve de uzlaşmaz bir tutum içerisinde.

3. Ne var ki günümüz dünyası, Kıbrıs'ın ikiye bölünüşüne tahammül edecek bir psikolojik fenomene hazır değildir (Gobi, 1989:27; Gobi, 1993:87).

Dolayısıyla Gobi, Kıbrıs için hazırlanan veya hazırlanacak plânların, şu üç kriterin esas alınarak hazırlanması gerektiğine vurgu yapmıştır (Gobi, 1989:28; Gobi, 1993:87; Moran, 1998:81). Hâl böyle olunca meselenin hâlli için çeşitli çözüm plânlarının veya paketlerinin hazırlanması yararlı

³³ Bu ifade, KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş'ın TBMM'de 'Kıbrıs' gündemli özel bir oturumunda yaptığı konuşmadan alınmıştır. TBMM Özel Gündem Tutanak Zaptı, Tarih: 10 Haziran 1997.

³⁴ Bu yüzden Gobi, *'Kıbrıslılık'* lafzına ve ideolojisine itibar etmediği anlaşılmaktadır.

³⁵ Gobi, Türklerle Rumların *'Kıbrıs halkı'* diye bir üst kimliği oluşturabileceğine inanmaktadır.

olamayacaktır. Bu gerçeği fark eden Gobi, meseleyi bütün yönleriyle irdelemek gerektiğini savunmaktadır (Tamçelik, 2010b:111-112). Bu yüzden Kıbrıs'ta kalıcı bir çözümün bulunabilmesi için her iki tarafın da 'evel' diyebileceği bir anlaşmanın olması şarttır (Denktaş, 1996:60). Aksi takdirde dıştan baskılarla veya zorla yaptırılacak bir anlaşmanın, yeni çatışmalara neden olacağı unutulmamalıdır (Gobi, 1989:28; Gobi, 1993:88).

Sonuçta Gobi'nin 1981'de hazırladığı plândan, 1992'de Gali'nin hazırladığı plâna kadar geçen süre zarfında, Kıbrıslı Türklerle Rumların görüş farklılıklarını şu şekilde dile getirmek mümkündür. Buna göre:

Tablo 1: 1981-1992 yılları arasında Kıbrıs'taki tarafların tutum analizi

Tarafların stratejik gördüğü konular

Rum görüşü	Türk görüşü
1. Askersizleştirme ³⁶	1. Askerî birliklerin azaltılması veya sınırlandırılması ³⁷
2. 1974 öncesi duruma (statüko) dönülmesi [ante bellum] ³⁸	2. Yeni bir statünün oluşturulması [que post bellum]

Uluslararası hukuk açısından durumları

Rum görüşü	Türk görüşü
1. Zarardan adalet çıkmaz [Ex iniuria ius non oritur] ³⁹	1. Yeni durumdan adalet sağlamak [Ex factis ius oritur] ⁴⁰
2. Dıştan gelecek herhangi bir müdahale yasa dışıdır. ⁴¹	2. Dış müdahale yasalıdır. ⁴²

Politik esaslar açısından durumları

Rum görüşü	Türk görüşü
1. Türk yayılmacılığından korkulmaktadırlar.	1. Yunan egemenliğinden çekinmektedirler. ⁴³

³⁶ Kıbrıs'ta askersizleştirme çalışmaları için bkz... Tamçelik, 2011a:348-377.

³⁷ Kıbrıs'ta asker sayısının sınırlandırılması ile ilgili bkz... Tamçelik, 2011a:348-377.

³⁸ Bununla ilgili olarak bkz... Tamçelik, 2010b:121.

³⁹ Kıbrıs'ta kurulacak yeni sistemdeki adalet kavramı için bkz... Tamçelik, 2010c:1-27.

⁴⁰ Bununla ilgili olarak bkz... Tamçelik, 2009g:76.

⁴¹ Dış müdahalenin şartları için bkz... Tamçelik, 2008c:13-39.

⁴² Kıbrıs'ta kriz yönetimiyle ilgili örnek vaka incelemesine bkz... Tamçelik, 2009ı.

⁴³ Rumların Türk yayılmacılığında, Türklerin ise Yunan egemenliği altına girmekten duydukları çekinceler için bkz... Tamçelik, 2008c:13-39; Tamçelik, 2011a:348-377.

Etnik istekler açısından durumları

Rum görüşü	Türk görüşü
1. Özgürlüğün vurgulanması	1. Güvenliğin vurgulanması ⁴⁴
2. Üç özgürlüklerin sınırsız kullanılması ⁴⁵	2. Üç özgürlüklerin sınırlandırılması ⁴⁶

Anayasal istekler açısından durumları

Rum görüşü	Türk görüşü
1. 'Çoğunluğun' isteğine göre onaylanan bir anayasa ⁴⁷	1. İki toplumun 'eşitlik' esasına göre onaylanan anayasa ⁴⁸
2. Eşitlik, hükümet etmede sayısal eşitlik manasına gelmemelidir. Temsilde eşitlik, karar verme ve almadaki yöntemlerde geçerlidir. ⁴⁹	2. Eşitlik, karar verme ve alma da dahil, her alanda mutlak ve kesin eşitlik manasına gelmektedir. ⁵⁰
3. Egemenlik, Federal Devletin yapısı altındadır. ⁵¹	3. Egemenlik, her iki devletin yapısı altındadır. ⁵²
4. Federe devletler, merkezî hükümetin nüfusu altındadırlar. Güçlü bir merkezî hükümet arzulanmaktadır. ⁵³	4. Merkezî devlet, federe devletlerin vereceği bazı yetkilerle mukimdir. Gücsüz/zayıf bir merkezî hükümet arzulanmaktadır. ⁵⁴

Sosyolojik açıdan durumları

Rum görüşü	Türk görüşü
1. Çoğulcu bir toplum ⁵⁵	1. Homojen ve etnik bir toplum ⁵⁶

3. Gali haritası ve özellikleri

Özellikle Kıbrıs'la ilgili olarak 1988 yılından bu yana yapılan toplumlararası görüşmeler, beklentilerin aksine, istenilen sonucu vermemiştir. Bu durumu gözleyen BM Genel Sekreteri, Güvenlik Konseyi'nin 649/1990 sayılı kararı ile başlayıp 789/1992 sayılı kararı ile şekillenen bir

⁴⁴ Kıbrıs'ta *güvenlik* ve *özgürlükler* arasındaki kurulması gereken denge için bkz... Tamçelik, 2011b:107-160; Tamçelik, 2011c:337-357; Tamçelik, 2011d:1510-1539.

⁴⁵ Özellikle yerleşim ve mal edinme için bkz... Tamçelik, 2009a:209-256.

⁴⁶ Kıbrıs'ta *üç özgürlük* olarak ifade edilen kavramların sınırlandırılması veya serbest bırakılması için bkz... Tamçelik, 1995:79-102.

⁴⁷ 'Çoğunluk' ifadesiyle, Türklerin 'azınlık' olduğu ifade edilmek istenmektedir. Daha fazla bilgi için bkz... Tamçelik, 2008a:137-159.

⁴⁸ Daha ayrıntılı bilgi için bkz... Tamçelik, 2009c:100-126.

⁴⁹ Kıbrıs'ta *eşitliğin* uygulanması için yapılan müzakerelere bkz... Tamçelik, 2010a:23-67.

⁵⁰ Bununla ilgili olarak bkz... Tamçelik, 2010d:1-40.

⁵¹ Kıbrıs'ta kurulmak istenen federal devletin yapısı için bkz... Tamçelik, 2009b:57-80.

⁵² Bununla ilgili olarak bkz... Tamçelik, 2009d:20-50; Tamçelik, 2010f:572-583.

⁵³ Bununla ilgili olarak bkz... Tamçelik, 2009f:211-223; Tamçelik, 2009e:197-223.

⁵⁴ Kıbrıs'ta kurulmak istenen devlet sisteminin özellikleri üzerine bkz... Tamçelik, 2009b:57-80; Tamçelik, 2009h:55-84.

⁵⁵ Bununla ilgili olarak bkz... Tamçelik, 2008b:285-320.

⁵⁶ Bunun için bkz... Tamçelik, 2010e:269-285.

süreç içerisinde ‘*Kapsamlı Çerçeve Anlaşma Taslağı*’⁵⁷nı, toplum liderleri ile birlikte hazırlama ilkesini bir yana bırakmaya karar vermiştir. Hâl böyle olunca söz konusu taslağın, ‘*Fikirler Dizisi*’ adı altında bizzat kendisinin ortaya koyması bir rastlantı değildir. Dolayısıyla taraflar, görüşlerini bu yöntemle sınırlandırmak zorunda kalmışlardır. İşte bu anlayış içerisinde BM Genel Sekreteri, 21 Ağustos 1992 tarihinde kendi hazırladığı rapora ilave yaparak, toprak düzenlemelerinin bir gereği olarak ‘*haritaya*’ resmi hüviyet kazandırmıştır (SİSAV-789, 1993:7).

Aslında *Fikirler Dizisi* ve buna ekli *harita* kavramından, ilk kez 716 (1991) sayılı Güvenlik Konseyi kararında söz edilmektedir.⁵⁷ Bu kararda ifade edildiği şekliyle, “*Kapsamlı Çerçeve Anlaşması için Fikirler Dizisi’nin hazırlanmasından*”⁵⁸ söz edilirken, 750 (1992) sayılı Güvenlik Konseyi kararında ise bir sonuca ulaşılabilmesi için toprak düzenlemeleri ve yerlerinden edilmiş kişiler konusunda çalışmalar yapılmasından ve *Fikirler Dizisi*’nin bir an önce tamamlanmasından bahsedilmektedir.⁵⁹ Buna karşın 774 (1992) sayılı kararda ise tarafların kapsamlı bir anlaşmaya varabilmesi için paket anlaşma mahiyetindeki *Fikirler Dizisi*’nde, beklenen ilerlemenin sağlandığı belirtilmiştir.⁶⁰ 789 (1992) sayılı kararda ise BM Genel Sekreteri’nin 21 Ağustos 1992 tarihli raporuna ilave edilen harita da dahil, *Fikirler Dizisi*’nin kapsamlı anlaşmaya ulaşmak için temel teşkil ettiği ifade edilmiştir.⁶¹ Böylece Güvenlik Konseyi, aradaki anlaşmazlık noktalarına rağmen *Fikirler Dizisi*’nin, tarafların görüşme temeli olarak kabul etmesi gereken bir belge olarak tanımlamıştır.

Gerçekte şunu söylemek mümkündür ki, Güvenlik Konseyi’nin 789 (1992) sayılı kararıyla, Kıbrıs meselesinde 1974 sonrasında en karmaşık dönemine girilmiştir (Tamçelik, 2000:392). Zira çözüm için tarafların uzlaşması yerine, bundan böyle dıştan gelen baskıların veya dayatmaların yolu açılmış oldu. Bu duruma tepki gösteren KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Hakkı Atun ise toplumlararası görüşmeleri engellediği için bu yönteme karşı çıkmış ve müzakerelerin ‘*çıkamaz*’ girdiğini belirtmiştir (Ergin, 1992:14). Şu bir gerçek ki bu karar, Türk tarafını sanılandan çok daha fazla etkilemiştir. Çünkü Güvenlik Konseyi’nin 789 sayılı kararı, Türk tarafının siyasî manevra sahasını bir hayli kısıtlamıştır (Tamçelik, 2000:393; Tamçelik, 2008d:728).

Aslında BM Genel Sekreteri Butros Gali’nin hazırlayıp, Güvenlik Konseyi’ne sunduğu ve diplomatik dilde “*Bütünlüklü Bir Anlaşma Çerçevesine İlişkin Fikirler Dizisi*”⁶² olarak adlandırılan ‘*BM*

⁵⁷ Bunun için bkz... UN Security Council S / 11 October 1991 and S / RES / 716 (1991).

⁵⁸ “BM Güvenlik Konseyi’nin 11 Ekim 1991 Tarih ve 716/1991 Sayılı Karar”, KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya: Öneriler Paketi, Tarih: 11 Ekim 1991; UN Security Council S / 11 October 1991 and S / RES / 716 (1991).

⁵⁹ UN Security Council S / 3 April 1992 and S / RES / 750 (1992).

⁶⁰ UN Security Council S / 21 August 1992 and S / RES / 774 (1992).

⁶¹ UN Security Council S / 25 November 1992 and S / RES / 789 (1992).

⁶² Mehmet Ali Akpınar, “BM Çözüm Plânı’nın Tam Metnini Açıklyoruz”, KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992, s. 1; “789 Sayılı Taslak Metninin Türkçe Tercümesi”, KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992, s. 1; “BM Güvenlik Konseyi’nin 789 Sayılı Kararı’nın Tam Metni”, KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya:

Çözüm Plânı'na ilâve edilen *harita*, esas itibarıyla iki federe devletin sahip olacağı alanı belirtmektedir (Tamçelik, 2000:728). Bu çerçevede hazırlanan *Gali haritası*, başta Güzelyurt ve Maraş bölgesi olmak üzere kuzeyin en verimli toprakları Rumlara geri verilmiş (Dodd, 1995:9), Türk bölgesi içinde Rum kantonları⁶³ oluşturulmuş ve *Kıbrıs Türk Federe Devleti*'nin toprak oranı ise %35.4'den %28.2'ye (İsmail, 1998b:227) kadar azaltılmıştır.

Bu genel tanımlamadan sonra *Gali haritası* için Türk tarafından talep edilen toprak tavizi veya arazi üzerinde de durmak gerekecektir.

Her şeyden önce BM çevrelerinde ve uluslararası kamuoyunda şöyle bir kanı oluşmuştur. Bugüne kadar Kıbrıs'ta, kalıcı çözümle ilgili olarak yapılan müzakerelerde en ciddi atılım, 1992 yılında ortaya çıkan bu belgeyle birlikte olmuştur. Bu yüzden BM çevreleri ve uluslararası kamuoyu, ilk kez *Gali Fikirler Dizisi*'ne bu kadar çok önem vermiştir. Aslında *Fikirler Dizisi*, 1992 yılında BM Genel Sekreteri Butros Gali gözetiminde, Kıbrıs Rum lideri Yorgo Vasiliu ile Kıbrıs Türk lideri Rauf R. Denктаş arasında gerçekleştirilen müzakereler sonucu ortaya çıkmış ve Türk tarafının, %91'ini kabul ettiği bir belge olarak tarihe geçmiştir.

Aslında toprak düzenlemeleriyle ilgili olarak hazırlanan harita da bu minvalde ortaya çıkmıştır. Kaldı ki bu haritayla ilgili olarak pek çok şey söylemek mümkündür. Ancak teknik olarak taraflar arasındaki çizginin *girinti çıkıntılı* olması en önemli özellik olarak değerlendirilebilir. Bu yönü ile *Gobi haritasından* oldukça farklıdır. Zira *Gali haritası*, daha çok düzensiz çizgilerden oluşmaktadır. İşte bundan dolayıdır ki, birtakım sıkıntıların doğmasına neden olmuştur.

Örneğin daha önce hazırlanan *Gobi haritasında* olduğu gibi, daha çok *düz çizgiden* oluşan bir haritanın, Türklerin ilk zamanlardan beri yerleştiği veya yaşadığı bazı tarihî köylerin, toprak tavizi olarak gündeme gelmesine neden olmuştur. Tahmin edileceği gibi bu durum, ilgili köy sakinlerini rahatsızlık etmiştir. Dolayısıyla bu bölgelerin, Rum yönetimine verilmesine neden olacağından, bu yöntemin pek de başarılı olduğunu söylemek mümkün değildir. Hâlbuki '*düz çizgi*' prensibinden vazgeçilmesi halinde, görülecektir ki, geçmişte önerildiği gibi, her iki taraf için de kârlı sonuçlar doğurabilen yeni haritalar çizilebilecektir. Dolayısıyla *Gali Fikirler Dizisi*'ndeki haritanın, bu yönü ile amaca uygun olduğu görülmüştür.

BM Çözüm Plânları, Tarih: 27 Kasım 1992, s. 1; "Güvenlik Konseyi, Gali Raporu'nu Ele Alıyor", KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 10 Nisan 1992, s. 1; "Report of The Secretary-General on His Mission of Good Offices in Cyprus, KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: Kasım 1992, s. 1; "Security Council", KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 25 Mayıs 1992, s. 4.

⁶³ "Klerides'in Konuşması", Simerini Gazetesi, 24 Eylül 1992, No: 875, s. 1; "Fileleftheros Gazetesi", TAK Arşivi, Dosya: Rum Basını Özetleri, Tarih: 24 Eylül 1992, s. 1; "Rum Liderlerinin Demeçleri Klerides – 2 (1978-1993)", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Rum Liderlerinin Demeçleri, Tarih: 1994, s. 1.

Esasında bu harita, özellikle eskiden beri Türk olan köylerde Kıbrıslı Türklerin yerinden edilmesini en aza indirmemiş olduğundan, ‘*düz çizgi*’ tekniğindeki rakamdan yaklaşık olarak %15-20⁶⁴ kadar daha azı olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu harita, Rum yönetimi altındaki bölgelere, olabildiğince çok sayıda Rum’un dönüşüne de imkân sağlamaktadır. Böylece Rum göçmenlerin geri dönüşü, *düz çizgi* tekniğine göre %10 daha fazlası sağlanabilecektir. Aslında bu yöntemle, mülklerini kaybeden kişilerin mallarını tekrardan alabilmesi daha kolay olacaktır. Dolayısıyla *girintili çıkıntılı* bir teknikle çizilen sınırın, *düz çizgi* tekniğine göre çizilenden çok daha fazla sayıdaki kişiye malının iadesi yapılabilecektir.

Bundan da anlaşılmaktadır ki, BM’nin hazırladığı harita, taraflar arasında özellikle *dengeli bir barışa* ulaşmak için hazırlanmıştır. Aslında bu formülün temeli, toprak düzenlemeleri sonucunda evlerine geri dönmesi düşünülen insanların sayısına dayanmaktadır. Kaldı ki bu formülün, ‘*mal iadesine ilişkin aşamî olasılıklara*’ (Tamçelik, 2008d:729) dayanıyor olması da dikkat çekicidir. İşte bu ‘*aşamî olasılıklar*’ kriteri, önemli miktardaki kıyı bölgesinin ilgili tarafa verilmesini gerekli kılmaktadır.

Bundan hareketle Gali haritasında, *Taşınmaz Mallar Rejimi*’ne uygun olarak değişik nüfus rakamlarına yer verilmiştir. Özellikle bu rakamlar, bütün ayrıntılarıyla birlikte ilgili haritalar üzerine işaretlenmiştir. Kaldı ki bu rakamlar, ilgili haritaların bir parçası olarak görülmüş ve bundan sonraki haritalara da esas alınarak değerlendirilmiştir.

Aslında burada dikkati çeken iki unsur bulunmaktadır. Bunlardan biri, her bir federe devlette gerçekleştirilecek *aşamî mal iadesini*, öteki rakam ise her köy ve belediye sınırları içinde gerçekleşmesi muhtemel *aşamî mal iadesini* belirtmektedir. Dolayısıyla Gali haritasında, *aşamî olasılık* kavramıyla birleştirildiği ve bir bütün olarak hesaplandığı zaman ulaşılan rakamın, önemli oranda birbirine benzerlik arz ettiği görülmüştür. Ayrıca burada önemli olan bir başka konu da Kıbrıs’ta konuşlandırılacak olan Türk ve Yunan birliklerine ait tesis veya eğitim alanlarının, toprak düzenlemelerinin yapılacağı bölgede olmamasına dikkat edilmesidir.

Bütün bunlar karışık bir işlem gibi görünse de ABD’nin Kıbrıs Özel Temsilcisi *Nelson Ledsky*, toprak konusunun Kıbrıs’ta çözümlenebileceğini belirtmektedir. Aslında Ledsky, *Gobi haritasının* esas alınması halinde, toprak konusunun çözümlenebileceğini ifade etmesi dikkat çekicidir.⁶⁵ Böylece Gobi’nin hazırladığı harita, ister istemez Gali’nin hazırladığı haritada etkisi olmuştur (Moran, 1998:79). Dolayısıyla bu haritaya göre Güzelyurt, Rumlarına geri verilecek, Türklere ise %27.5⁶⁶ oranında toprak bırakılacaktır.

⁶⁴ “İşte Ön Anlaşma Metni”, Kıbrıs Gazetesi, 14 Ocak 2003, No: 2687, s. 8.

⁶⁵ “En Zor Konular”, Alithia Gazetesi, 15 Ocak 1992, No: 681, s. 3; “Rum Basın Özetleri”, KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Rum Basını, Tarih: 15 Ocak 1992, s. 3.

⁶⁶ a.g.g., s. 3; a.g.b., s. 3.

Aslında BM Genel Sekreteri Butros Gali'nin toprak konusunda *Gobi haritasını* esas almasının bir nedeni de Ankara yönetiminin tepkisini öğrenmek içindir. Çünkü Türk tarafının dikkati, daha çok toprak konusunda ve özellikle *Güzyurt* ve *Karpaz* bölgesinde odaklaşmıştır. Bunun üzerine BM, taktiksel bir çalışma yaparak, toprağın %27.5'ini Türklere bırakarak, şimdiye kadar Ankara'nın toprak konusundaki görüşlerini öğrenmeye çalışmıştır. Zira Türkiye, toprak konusunda ne kadar taviz verebileceğini veya yüzdeler olarak nereye kadar inebileceğini belirtmemiştir. Dolayısıyla Gali'nin bu taktiği, daha çok Türkiye'nin fikrini öğrenmek için yapılmış bir adım olarak değerlendirmek gerekmektedir.⁶⁷ Ancak yine de *Güzyurt* hakkında düşünülen şey, bu bölgenin ağırlıklı olarak Rumlara iadesi istenilmektedir. Buna karşın Lefke ile çevresi dahil diğer kısımların Türklere bırakılması kararlaştırılmıştır.

Bunun yanı sıra Karpaz bölgesinde bir *Rum kantonunun*⁶⁸ oluşturulması ve oraya binlerce göçmenin yerleştirilmesi de düşünülmüştür. Ancak bu öneriler, gayri resmî olarak Türk tarafına yönlendirilmişse de bunların kabulü doğrultusunda herhangi bir adım atılmış değildir. Bunun üzerine Gali, 4 Nisan 1992 tarihinde Kıbrıs'la ilgili bir rapor açıklamıştır.

Aslında Genel Sekreter'in yayınladığı bu rapor, bugüne kadar toprak konusunda hazırlanan raporlar arasında en *ayrıntılı*⁶⁹ olarak tarihe geçmiştir (Tamçelik, 2000:397-398).

Bundan hareketle *Bütünleşik Çerçeve Anlaşması*'na dayalı olarak *Fikirler Dizisi*'nde yer alan ve "Toprak Ayarlamaları" ana başlığı altında kaleme alınan bu bölümde "metne ilâve edilen harita, [her] iki federe devletin topraklarını belirtmekte... [ve] toprak anlaşmasına saygı gösterilerek... federal anayasaya dahil edil[mesi]"⁷⁰ kararlaştırılmıştır.

Gerçi plânda, toprak düzenlemeleriyle ilgili olarak birtakım kriterler de belirtilmiştir. Örneğin Federal Cumhuriyet, siyasal açıdan eşit olmakla birlikte iki federe devletin toprağı 'tek toprak'⁷¹ gibi değerlendirilecektir. Ayrıca Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumları, 1977 Zirve Anlaşmasındaki esasları göz önünde bulundurmaları istenirken, her bir federe devletlerin toprakları ve sınırları üzerinde de mutabakata varılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca metne ilâve edilen bir harita ile her iki federe devletin toprakları belirtilecek ve bunun esasları, Federal Anayasa'ya dahil edilerek temel prensip haline getirilecektir.⁷²

Görüleceği üzere toprak konusundaki çözümün ana hatları, *Gobi haritasına* göre oluşturulmuştur. Ancak olabildiğince çok sayıda Rum göçmenin, Rum yönetimi altındaki evlerine

⁶⁷ "Gobi Haritası", Fileleftheros Gazetesi, 16 Nisan 1992, No: 5024, s. 5; "Rum Basın Özetleri", KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Rum Basını, Tarih: 16 Nisan 1992, s. 5.

⁶⁸ a.g.g., s. 5; a.g.b., s. 5.

⁶⁹ "Butros Gali'nin Raporu", TAK Arşivi, Dosya: Rum Basını Özetleri, Tarih: 4 Nisan 1992, No: 4, s. 1.

⁷⁰ Mehmet Ali Akpınar, "BM Çözüm Plânı'nın Tam Metnini Açıklyoruz", KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992, s. 1.

⁷¹ a.g.b., s. 2.

⁷² a.g.b., s. 2-4.

geri dönmesini sağlayabilmek için *Gobi haritası* üzerinde “*birtakım değişikliklerin*”⁷³ yapılması da istenmiştir. Bununla ilgili olarak Maraş'ın ve eski Lefkoşa-Mağusa anayolu ile Yerallokko ve Filya⁷⁴ köylerinin geri verilmesi konusunda anlaşmazlığa düşülmeyeceği konusunda genel bir kanı vardır. Esasında sorunun, *Güzelyurt* bölgesinde çıkması beklenmektedir. Bunun için de Güzelyurt kasabasının Rumlara iadesi, tarımsal arazilerin ve özellikle narenciye bahçelerinin Türklere bırakılması⁷⁵ bir uzlaşma profili olarak ortaya atılmıştır.

Bunun üzerine Denктаş, *egemenlik* ve *dönüşümlü başkanlık* konularını gündeme getirerek, Rum tarafı üzerinde baskı yapmaya çalışmıştır. Aslında Türk tarafı, bu konular üzerinde Rum liderliğinden belirgin bir öneri gelmediği gerekçesiyle, kendisinin de toprak konusunda kesin bir şey söylemek istemediğini açıklamıştır.⁷⁶ Bunun üzerine Türk tarafı, BM temsilcileriyle görüşürken sürekli olarak manevra yapma ihtiyacı hissetmiştir. Çünkü Türk liderliği, görüşmeleri reddeden taraf olarak görünmek istememiştir. Dolayısıyla Türk tarafı, karşı tarafın elini görmeden, konuların *özjüne* inmekten kaçınmıştır.

Aslında Denктаş'ın toprak konusunda %33'lük bir rakamı zikretmesi, Türk tarafının talep edeceği oran hakkında bir fikir vermektedir. Zaten Türk tarafının, *Güzelyurt* bölgesini vermek istemediği bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla bütün bunlar Kıbrıslı Rumlara için “*tabrik edici*”⁷⁷ bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Ancak Rum tarafı, Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinin, özellikle de Amerika ile İngiltere'nin bu harita üzerinde ısrarla duracağına inanmıştır. Buna istinaden Amerika, Genel Sekreter'in toprak konusunda *Gobi haritasını* baz almasını doğru bir hareket olarak değerlendirmiş ve 85 bin göçmenin Rum yönetimi altındaki evlerine dönmesini desteklemiştir.⁷⁸

Buna karşın Denктаş, *Gobi haritasını* resmen kabul etmemesine karşın, Genel Sekreter'in temsilcileriyle yaptığı görüşmelerde, Kıbrıs'ta bulunması istenen kalıcı barışın, bu harita üzerinden temin edilmesinin zor olacağını belirtmiştir. Bundan hareketle Denктаş, toprak konusunda, ilk kez 1977'de sözü edilen ‘*yaşayabilirlik*’⁷⁹ kriterlerini yeniden gündeme getirmiş ve isteklerini şu şekilde sıralamıştır:

⁷³ “BM'nin Çözüm Formülü”, Haravgi Gazetesi, 4 Mayıs 1992, No: 7021, s. 1.

⁷⁴ “Toprak Konusu”, Fileleftheros Gazetesi, 14 Mayıs 1992, No: 7886, s. 1.

⁷⁵ “BM'nin Çözüm Formülü”, Haravgi Gazetesi, 4 Mayıs 1992, No: 7021, s. 1; “Toprak Konusu”, Fileleftheros Gazetesi, 14 Mayıs 1992, No: 7886, s. 1.

⁷⁶ “Toprak Konusu”, Fileleftheros Gazetesi, 14 Mayıs 1992, No: 7886, s. 1-2; TAK RBB, 14 Mayıs 1992, s. 1-2.

⁷⁷ a.g.g., s. 1-2; a.g.b., s. 1-2.

⁷⁸ “Toprak ve Garantiler”, Haravgi Gazetesi, 26 Mayıs 1992, No: 1228, s. 3; TAK RBB, 26 Mayıs 1992, s. 3.

⁷⁹ “Toprak Konusu ile İlgili Kriterler”, Fileleftheros Gazetesi, 29 Mayıs 1992, No: 986, s. 1; TAK RBB, 29 Mayıs 1992, s. 1.

1. Sınır olarak *düz* bir *hattın* çizilmesi doğru değildir. Bundan hareketle sınır hattının *girintili çıkıntılı* olması esas olmalıdır. Bu yöntemle, eskiden beri Türk olan köylerin⁸⁰ Türk yönetiminde kalması mümkün olacaktır.

2. Türk tarafının iade edeceği topraklar ne kadar olursa olsun, Türk kesiminin hali hazırdaki *keyfi şeridi*, olduğu gibi korunması sağlanmalıdır.

3. Sınır hattının doğu kesimi, Dikelya üs bölgesi ile *doğrudan* teması olmalıdır.

4. Güzelyurt bölgesinin *sı kaynakları*, Türk yönetiminde kalmalıdır.⁸¹

Buna göre Türk tarafının bu şekilde sıraladığı kriterlerin, Rumlarca kabul edilmesi hâlinde, verilecek tavizin *Güzelyurt* bölgesinin meskûn kesiminin Rumlara iadesinde herhangi bir itirazın olmayacağı düşünülmektedir. Ama Türk tarafı, Güzelyurt bölgesiyle ilgili olarak çizilecek hattın, Lefke'yi içine alacak şekilde çizilmesi gerektiği üzerinde ısrarla durmuştur. Dolayısıyla Türk tarafının ifade ettiği gibi kıvrımlı bir hat çizilmesi halinde, Türk yönetimine kalacak toprağın, *Gobi haritasına* göre %8⁸² daha fazla olacağı hesaplanmıştır.

Kaldı ki Türk tarafınca istenilen sınır hattının girintili çıkıntılı olma isteği, BM Genel Sekreteri Kıbrıs Özel Temsilcisi *Oscar Camillion* tarafından da makul karşılanmıştır.⁸³ Zaten Gobi'nin hazırladığı plânda da bu ilkeden söz edildiği için tasarlanan sınır çizgisinin *düz* olmaktan ziyade (Delicermak, 1997:32), birçok noktada girintili çıkıntılı olmasında bir beis yoktur.

Ancak şu da bir gerçektir ki, Türk tarafını temsilen Denктаş'ın, o güne kadarki görüşmelerin hiçbirinde *Gobi haritası* kabul etmemiştir. Daha sonraki zamanlarda Denктаş, Camillion ile yaptığı görüşmede, önüne konulan *Gobi haritasına* bir göz atmışsa⁸⁴ da hiçbir ifadede bulunmamıştır. Ne var ki Camillion, Denктаş'ın bu tavrını, ciddi bir "*ilerleme*"⁸⁵ olarak değerlendirmiştir. Hâlbuki Rum hükümeti ve siyasî parti liderleri, BM'nin bu değerlendirmesine katılmamışlardır. Çünkü onlar, Denктаş'ın bu tavrını, yanlış izlenimler yaratmak için kullandığı bir *manevra*⁸⁶ olarak yorumlamışlardır.

Hâl bu merkeze iken, BM Genel Sekreteri Butros Gali de tarafların önüne *opsiyonlu* birtakım *haritalar* koymuştur. Aslında Gali tarafından ortaya koyulan haritaların birtakım özellikleri dikkat çekmektedir. Bu haritaların başlıca özelliği ise taraflar arasında cereyan eden müzakerelere ivme kazandırılmaktır. Buna göre *Gali haritasının* ana hatları şu şekilde ifade edilebilir:

⁸⁰ Luricina (Akıncılar) bunlardan biridir.

⁸¹ "Toprak Konusu ile İlgili Kriterler", Fileleftheros Gazetesi, 29 Mayıs 1992, No: 986, s. 1; TAK RBB, 29 Mayıs 1992, s. 1.

⁸² a.g.g., s. 1; a.g.b., s. 1.

⁸³ "Camillion Yeni Zemin Arıyor", Proina Nea Gazetesi, 30 Mayıs 1992, No: 3229, s. 1.

⁸⁴ "Toprak ve Göçmen Konuları", Simerini Gazetesi, 5 Haziran 1992, No: 2089, s. 3.

⁸⁵ a.g.b., s. 3.

⁸⁶ a.g.b., s. 3.

Her şeyden önce bu plânla, toprak düzenlemelerine ve haritaya büyük önem verilmiştir. Buna göre iki toplum arasında toprak dağılımı Gobi plânına göre yapılması kararlaştırılmıştır. Ancak *Gobi hattında* değişiklik yapılarak, Güzelyurt ve Mağusa'daki sınır hattı yeniden belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Karpaz yarımadasında bir de *Rum kantonunun* oluşturulması sağlanmıştır.⁸⁷

Aslında *Gobi hattı*, Güzelyurt kasabasının kuzeyinden geçerek bu bölgeyi Rumlara bırakırken, Gali'nin çizdiği hat ise Güzelyurt'un güneyinden geçmekte ve kasaba Türklere bırakılmaktadır.⁸⁸ Ancak Mağusa bölgesindeki hat, Maraş'ı ve Gazimağusa'yı Rumlara bırakacak şekilde çizilmiş ve bu kentin kuzeyinden geçecek şekilde belirlenmiştir (Deliceirmak, 1997:36).

Daha sonra Genel Sekreter'in Kıbrıs özel temsilcisi Camillion ile ABD'nin Kıbrıs özel temsilcisi Feissel, bu haritayı Denктаş'a gayri resmî olarak sunmuşlardır. Ne var ki Denктаş'a sunulan haritanın *Gobi haritasından* farklı olduğu anlaşılmıştır. Haritadaki bu farklılık, Türk yönetiminde kalacak bölgenin %25 ile 29 (Şenyener, 1992c:10) arasında olmasıyla ilgilidir.

Buna karşın GKRY lideri Vasiliu ise toprak konusunda esas amaçlarının yüzde yarım az veya çok bir oran sağlamaktan ziyade, kendileri için çok sayıdaki *Rum göçmeninin* (Şenyener, 1992c:10) Rum yönetimi altındaki evlerine dönmesinin sağlanmasıdır.

Buna ilaveten Rum tarafının toprak konusundaki görüşünün, Maraş ile Güzelyurt'un Rum yönetimine verilmesi (Şenyener, 1992c:10) olduğunu belirten Vasiliu, toprak konusunda, %25, 26 veya 27 (Şenyener, 1992c:10) üzerinde bir uzlaşma olabileceğini, ancak göçmenlerin evine dönme hakkının '*ilke*' (Şenyener, 1992c:10) olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kıbrıs görüşmeleriyle ilgili olarak yeni bir siyasal denklem ortaya çıkmıştır. Buna göre Türk tarafının istediği *azami toprak* ile Rum tarafının talep ettiği *azami göçmen* sayısı arasında bir korelasyon kurulmuştur. Aslında bu durum, yeni bir *anlaşmanın* hazırlanmasına neden olmuştur. Özellikle dış merkezlerin, Güzelyurt bölgesiyle ilgili anlaşmazlığın aşılması için adı geçen kasabanın "*bölünmesi*"⁸⁹ ile ilgili telkinleri olmuştur. Bunun için de Lefkoşa ve Mağusa'nın yanı sıra, Güzelyurt'un da *bölünmesi* önerilmiştir. Ayrıca Lefke'de bir *Türk*, Karpaz bölgesinde ise bir *Rum* kantonunun oluşturulması da tasarlanmıştır.⁹⁰ Böylece Türk yönetimi altına girecek bölgenin oranı %27.5 iken, Rum yönetimi altında, evlerine geri dönecek göçmenlerin sayısı ise 40-45 bin⁹¹ olarak düşünülmüştür.

Bundan da anlaşılıyor ki, Kıbrıs görüşmeleri sürecinde, üzerinde en çok tartışılan konulardan birisi *toprak düzenlemeleri* ve buna dair *haritanın* çizilmesidir. Ancak ilgili tarafları bu konuda ikna

⁸⁷ "Butros Gali'nin Plânı", Ethnos Gazetesi, 8 Haziran 1992, No: 366, s. 1.

⁸⁸ a.g.g., s. 1.

⁸⁹ "Vasiliu Harita Var Diyor", Proina Nea Gazetesi, 13 Haziran 1992, No: 871, s. 1.

⁹⁰ a.g.g., s. 2.

⁹¹ a.g.g., s. 2.

etmek pek kolay olmamıştır. Zira Denктаş, haritanın önüne getirilmesi hâlinde görüşmeleri terk edeceğini bildirirken, Vasiliu da bu durumdan memnuniyetsizliğini belirtmiştir.

Bu minval üzerine toplumlararası müzakereler, 18 Haziran 1992 tarihinde New York'ta başlamıştır. BM gözetiminde başlayan müzakerelerde Gali, ortaya harita koyarak, Türk tarafına %28.2 oranında toprak bırakmıştır. Bu haritaya göre Maraş, Güzelyurt ve 37 Türk köyünün Rum tarafına verilmesi öngörülmüştür (Acar, 1993:36). Bu öneriyi reddeden Denктаş, “% 29+” formülünü ileri sürmüştü ve Güzelyurt'un Türk tarafında bırakılmasını teklif eden yeni bir haritayı taraflara sunmuştur.

Görüşmelerin ikinci turunda ise Camillion ve Feissel, Vasiliu'yla doğrudan yaptıkları temaslardan hareketle revize ettikleri yeni haritayı, 19 Haziran 1992 tarihinde Türk tarafına sunmuşlardır. Haritada, Rum yönetiminin Lefke'den Mağusa'ya kadar uzanan *150 millik* (Uluç, 1992:9) sınır boyunca, Rum yerleşimine açılmasını istendiği 20'ye yakın yerleşim birimine yer verilmiştir (Uluç, 1992:9). Ancak görüşmeler sırasında Türk tarafının, Güzelyurt bölgesinin Türk egemenliğinde kalmasını, “*verimli toprağın eşit dağılımı ilkesiyle*” (Uluç, 1992:9) savunulduğu görülmüştür. Bu görüşten hareketle ABD ve BM yetkilileri, Güzelyurt'taki meyve bahçelerini Türklere bırakmayı, şehir merkezini de Rumlara vermeyi önermişlerdir (Uluç, 1992:9).

Ancak her şeyden önce BM yetkilileri, bu görüşmeler yapılırken, harita konusunda tarafların ‘*gizlilik ilkesine*’ uyulmasını istemişlerdir. Aslında bu husus, görüşmelerin selameti açısından önemli bir konudur. Fakat Kıbrıs Türk basınında *Gali haritasının* yayınlanması ile ayağa kalkan Rumlar, Türk tarafını ‘*gizlilik*’ ihlal etmekle suçlamışlardır. Ancak Güney Kıbrıs'ta yayımlanan Selides Dergisi'nin 20 Haziranda, Agon gazetesinin ise 27 Haziran 1992 tarihinde *Gali haritasını* yayınlamış olması, gizliliğin Rumlarca bozulduğunu göstermektedir. Böylece New York'ta yapılan görüşmelerde, BM Genel Sekreteri Butros Gali tarafından gündeme getirilen haritanın, ilk kez Türk basınında değil, Rum basınında yer aldığı belirlenmiştir. Hatta görüşmelerden önce *Gobi haritası* olarak adlandırılan haritanın masaya konulacağını açıklayan Rum gazete ve dergileri, *gizlilik ilkesini* daha görüşmelerin başından itibaren ihlal ederek, ‘*Gali Haritası'nın* ana hatlarını açıklamışlardır. Yukarıda da ifade edildiği gibi bu konudaki ilk harita, haftalık Selides Dergisi'nin 20 Haziran tarihli sayısında yayınlanmıştır.

Selides dergisi, Yunanistan'da çıkan Ethnos gazetesine dayanarak, Gali'nin, ‘*Gobi haritası*’ üzerinde yaptığı değişiklikleri gösteren haritayı ifşa etmesiyle ortaya çıkmıştır.⁹² Bununla birlikte dergideki yazıda, Karpaz bölgesinde Rumlara ait kantonların olacağı ve bazı bölgelere Rumların yerleştirileceği açıklanmıştır.

⁹² “Denктаş: Görüşmelerin Geleceği Rumlara Bağlı”, Kıbrıs Gazetesi, 7 Temmuz 1992, No: 657, s. 1.

Aslında New York görüşmeleri sürerken, 20 Haziran 1992 tarihinde Selides dergisinde yayınlanan haritanın bir benzeri, 27 Haziran 1992 tarihinde Agon gazetesinde de yayımlanmıştır. Agon'un ön sayfasında yayınlanan haberde Denktaş'ın Genel Sekreterle görüşme yaptığını ve ortaya konan harita gereği Güzelyurt bölgesinin tamamının Rumlara verileceğini, bununla birlikte Maraş, Paşaköy, Bostancı ve Türkmenköy⁹³ hattının altında kalan bölgenin ise Rum yönetimine devredileceğini belirtmiştir.

Kaldı ki Rum basınında haritayla ilgili esaslar 20-27 Haziran tarihlerinde yayınlanırken, Türk basınında haritayla ilgili bilgiler *Kıbrıs gazetesinde* ve 30 Haziran 1992 tarihinde yayınlanmıştır.⁹⁴ Bu durumda, *gizlilik ilkesinin* Türk tarafının bozduğu yönündeki Rum iddiaların siyasî bir taktik olduğu görülmüştür.

Bu sırada BM'de harita üzerinde çalışmalar devam ederken, *gizlilikle* ilgili yaşanan sıkıntıdan dolayı, başlangıçtaki iyimserlik havası, yerini gerginliğe bırakmıştır. Bu gerginlik, Gali ile Denktaş arasındaki görüşmelerde bir anda sertleşmesine ve tartışmalı bir ortamın doğmasına neden olmuştur (Şenyener, 1992b:19). Bu yüzden devreye, Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi girmiştir. Ancak beş daimi üyenin, harita konusunda ilerleme kaydedilmeden, toplum liderlerinin New York'tan ayrılmasını istemediği ortaya çıkmıştır. Bundan hareketle Türk heyeti, Genel Sekreter'in müzakereleri başlatmaması hâlinde New York'ta kalmanın bir anlam taşımadığını belirtirken (Şenyener, 1992b:19), Rum diplomatlar ise harita konusunda ilerleme kaydedilmesi halinde Genel Sekreter yardımcılarında herhangi birinin başkanlığında (Şenyener, 1992b:19) çalışmalarını bir süre daha devam ettirebileceklerini açıklamışlardır.

Buna karşın Genel Sekreter, haritayla ilgili tartışmalı geçen ilk tur müzakerelerden sonra her iki lidere de yeni bir harita sunmuştur. Ancak sunulan haritanın, uzun süreden beri sözü edilen *Gobi haritasından* farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu haritaya göre Lefke'ye yakın olan bölgelerin ve Dikelya Üssü'ne sınırdış olan çevrelerin Türklere bırakıyor olması dikkat çekicidir.⁹⁵

Bunun üzerine Türkler, karşı atağa geçerek, kendi görüşlerini ifade eden haritayı Genel Sekreter'e sunmuşlardır. Ayrıca ilkesel olarak haritanın hangi kıstaslara göre düzenlenmesi gerektiğine dair görüşlerini de bu belgeye eklemişlerdir.⁹⁶

Buna benzer bir durum da Rum tarafıyla yaşanmıştır. BM temsilcileri, Vasiliu'yla görüşme yapmış ve onun da bu konudaki görüşlerini almışlardır.

⁹³ a.g.g., s. 1.

⁹⁴ a.g.g., s. 1.

⁹⁵ "Gali'nin Çözüm Plânı", Agon Gazetesi, 25 Haziran 1992, No: 703, s. 2; TAK RBB, 23 Haziran 1992, s. 2; "Göçmenlerin Dönüşü", Fileleftheros Gazetesi, 23 Haziran 1992, No: 3620, s. 2; TAK RBB, 23 Haziran 1992, s. 2.

⁹⁶ a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2; a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2.

Tarafların bütün görüşlerini alan BM, kısa bir süre sonra çalışmalarını tamamlamış ve gerekli haritayı hazırlamıştır. Ancak Genel Sekreter, hazırladığı haritanın Temmuz ayında yapılacak yeni tur görüşmelerinde bir sonuç alınmadığı takdirde, Güvenlik Konseyi'nin duruma müdahale edeceğini ve bu plân ile haritanın, taraflara kabul ettirilmeye çalışacağını bildirilmiştir.⁹⁷ Böylece Genel Sekreter Gali, taraflar arasında yeterli yaklaşımın sağlanmaması halinde, görevini Güvenlik Konseyi'ne devredeceğini belirtmiş ve bu durumu, bir '*tehdit*'⁹⁸ olarak kullanmıştır.

Aslında haritanın bir ölçüde '*non-map*'⁹⁹ (harita olmayan harita) olarak ortaya çıkması, önemini hiçbir şekilde azaltmamıştır. Hatta denilebilir ki, BM'nin toprak konusundaki görüşlerini açıkça ortaya koyması açısından değerini bile artırmıştır. Bundan da anlaşılıyor ki BM, Türk tarafının önemli miktarda toprak tavizinin verilmesini istemektedir. Aslında bu görüşü, Güvenlik Konseyi'nin bütün üyeleri de desteklemektedir. Bundan hareketle Genel Sekreter Gali, "*iyi niyet misyonu*" (Tamçelik, 2000:398) çerçevesinde sunduğu '*non-map*' şeklindeki haritayla birçok yerin Rum yönetimine devredilmesini istemiştir.

Bunun dışında sunulan haritayla, KKTC nüfusunun üçte birinin yeniden göçe zorlanacağı hesaplanmıştır. Aslında bu haritayla, KKTC topraklarının %25'i toprak tavizi olarak verilmektedir. Buna göre Maraş ve Güzelyurt kentleriyle, buna bağlı 34 Türk köyünün Rumlara verilmesi öngörülmüştür (Tamçelik, 2000:398). Hâl böyle olunca 50-60 bin Kıbrıslı Türkün yeniden göçmen durumuna düşeceği hesaplanmıştır (Tamçelik, 2000:398; Tamçelik, 2009a:215-220). Dolayısıyla toprak konusunda, daha önceleri toplum liderlerinin BM gözetiminde yaptıkları doruk anlaşmalarında, üzerinde mutabık kaldıkları *verimlilik*, *yeterlilik*, *tapu* ve *güvenlik* (Tamçelik, 2000:398) gibi kriterlerin göz ardı edildiği görülmüştür.

Bundan hareketle Galî'nin gayri resmî olarak ortaya koyduğu haritada, taviz olarak verilmesi istenen köylerin isimleri aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:¹⁰⁰

Tablo 2: Toprak düzenlemeleriyle ilgili olarak Rum yönetimine devredilecek bölgeler

<p>Doğu bölgesi: Maraş (Varosha), Derinya (Derinia), Güvercinlik (Akhyritou), Çayönü (Kalopsidha), Düzce (Ahna), İncirli (Makasyka), Türkmenköy (Kondea), Akdoğan (Lysi), Vadili (Vatili), Paşaköy (Asha), Gaziköy (Apharia), Kırklar (Tymbou), Gaziler (Pyroi).</p>
<p>Batı bölgesi: Serhatköy (Philia), Şahinler (Masari) Mevlevi (Kyra), Gayretköy (Avlona), Zümrütköy (Kafa Kopia), Akçay (Argaki), Yuvacık (Khrysiliou), Güzelyurt (Morphou), Aşağı-Yukarı Bostancı (Kato Zodhia-Pano Zodhia), Güneşköy (Nikitas), Aydınköy (Prastio), Taşköy (Petra), Çamlıköy ve güney bölgesi (Ayios Yeoryios Ayios Nikalaos), Yedidalga (Potamos tou Kambou), Ömerli</p>

⁹⁷ a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2; a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2.

⁹⁸ "Denktaş, Galî'nin Haritasını Reddetti", Hürriyet Gazetesi, 23 Haziran 1992, No: 630045, s. 12.

⁹⁹ "Denktaş'a Baskı", Fileleftheros Gazetesi, 26 Haziran 1992, No: 1029, s. 3; TAK RBB, 26 Haziran 1992, s. 3.

¹⁰⁰ Bu konuyla ilgili olarak daha ayrıntılı bilgi için bkz... Tamçelik, 2000:398; Tamçelik, 2008d:735.

(Galini), Şirinköy (Varışa), Bademliköy (Loutros), Kurutepe (Xerevounos), Süleymaniye (Selemani), Yeşilirmak (Limnitis), Günebakan (Amadhies), Erenköy (Kokkina).

3.1. Gali haritasına göre kantonlar

Gali haritasının bir diğer özelliği de federe devletlerin içinde *kantonal sistemin* geliştirilmesidir. Bundan hareketle Rum yönetimine verilmesi istenen yerleşim birimlerinin yanı sıra biri *Karpaş*'da, diğeri de *KKTC'nin güneydoğusunda* iki kantonun (Tamçelik, 2000:398) oluşturulmasıdır. Bunlardan biri *Karpaş kantonu*, Rum göçmenlerin yerleştirileceği ve Zafer Burnu'ndan başlayarak, Sipahi, Adaçay, Dipkarpaz ve Yeni Erenköy'ü içine alan *30 millik* (Tamçelik, 2000:398) bir alanı kapsamaktadır.

İkinci kanton ise KKTC'nin güneybatısında Yiğitler, Dilekkaya, Köprü, Akıncılar, Erdemli ve Beyarmudu¹⁰¹ köylerinden oluşmaktadır.

Görülebileceği gibi eskiden beri Türk olan bazı köyler, kanton hâline getirilmiş ve Rum yönetimine devredilmesi istenmiştir. Ancak Gali plânında, bununla ilgili olarak “*Kıbrıslı Türk sakinler, bu köylerde ikâmet edebileceklerdir*” (Tamçelik, 2000:399) şeklinde bir ifade bulunmaktadır. Ne var ki plânda, bu kantonların statüsünün ne olacağıyla ilgili herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır.

Buna karşın New York'ta, taraflara gayri resmî olarak verilen ‘*harita olmayan haritada*’, tarafların sınır çizgileri şu şekilde belirlenmiştir:

Mağusa ve Maraş arasında başlayan hat, Çamlıköy'e (Ayios Nikolaos-kuzey bölge) ulaşmakta, Güvercinlik'in (Akhritou) kuzeyinden başlayan çizgi ise kuzeybatı istikâmetinde devam etmektedir. Korkuteli'nin (Gaidhouras) güneyinden başlayan hat ise Dörtüol (Prastio) ve Mağusa anayolunun arasından, İnönü'nün (Sinde) güneyinden, Vadili-Turunçlu (Strogylos) ile Aslanköy (Angastina)-Mağusa anayolunun arasından geçmekte, Meriç'in (Mora) güneyinden hareketle, Kırklar (Dymbou)-Ercan Havaalanı'nın arasından ilerlemektedir. Ardından Lefkoşa'nın batısından devam etmekte ve oradan da Türk kuvvetlerinin ateşkes hattı boyunca doğrudan doğruya uzanmaktadır. Buradan da kuzeybatı istikâmetinde, Alayköy (Yerolakos), Ayvasıl (Ayios Vassilios), Yılmazköy (Şillura) ve Gürpınar'ın (Ayias Marina) üstünden, Yedidalga'nın (Dhyopotami) güneyine inmektedir. Buradan hareketle Mevlevi (Kyra) ve Güzelyurt'un (Omorfo) kuzeyinden geçen sınır hattı, güney istikâmetine inmekte ve Yayla'nın (Syranokhori) doğusundan, Aydınköy (Prastio) ve Gaziveren'in arasından, Yeşilyurt (Pendaya), Doğancı (Elye) ve Bağlıköy'ün (Angolem) güneyinden, Taşköy'ün (Petra) kuzeyinden, Çamlıköy'ün (Kalakhoria) doğusundan, Çamlıköy'ün (Ayios Yioryios) güney bölgesi ve Çamlıköy'ün (Ayios Nikolaos) kuzeyinden geçerek, Rum Millî Muhafız Ordusu'nun ateşkes hattı boyunca ilerlemektedir. Daha sonra bu çizgi, Bağlıköy'ün (Ambeliku) hemen

¹⁰¹ “Millî Tehlike”, Kıbrıs Gazetesi, 30 Haziran 1992, No: 311, s. 3.

batısındaki noktasına kadar devam etmektedir. Buradan da Soli'nin (Karavostasi'nin güneyi) kuzeyinden geçerek Güzelyurt Körfezi'ne kadar uzanmaktadır.¹⁰²

Buna karşın Yiğitler (Arsos), Dilekkaya (Ayia), Köprü (Kukla), Akıncılar (Luricina), Kırıkkale (Meluşa) ve Beyarmudu (Pergama) kasabalarında ikâmet eden Kıbrıslı Türkler, isterlerse yerlerinde kalabileceklerdir. Ancak Sipahi (Ayias Trias), Adaçay (Melanarga), Dip Karpaz (Rizo Karpazso) ve Yeni Erenköy (Yalusa) gibi önceki sakinleri Rum olan yerleşim birimlerinde, mutlak surette Rum göçmenlerin ikâmet etmesi sağlanacaktır.¹⁰³

Aslında bu haritayla ilgili olarak taraflar arasında birçok yorum yapıldığı bilinmektedir. Bu yorumlar arasında en önemlisi, siyasî gözlemcilerin yaptığı yorumlardır. Buna göre siyasî gözlemciler, toprak konusunda daha önce üzerinde anlaşmaya varılan hiçbir kritere uymayan *Gali haritasının* Kıbrıs Türk halkı için ciddi bir tehlike olduğu noktası üzerinde durmaktadırlar.¹⁰⁴ Bunun dışında ittifakken Denktaş'ın bu haritayı kabul etmesi halinde, siyasî hayatının sona ereceğinin vurgulanmış olmasıdır. Bu görüşü mümkün olduğunca bertaraf edebilmek için Türk tarafı karşı atağa geçerek, Yeşilirmak ile Erenköy arasında bulunan Pirgo'yu¹⁰⁵ istemiş ve iki köyü karayolu ile birleştirmeyi teklif etmiştir.

Bir başka deyişle Gemikonağı (Karavostasi), Lefke, Yeşilirmak (Limnidi) ve Yeşilyurt'u (Pendaya) içine alacak olan kantonun, tamamen Türklerden oluşan bölge ile bağlantısı olması istenmiştir. Aslında bu talep öyle bir taleptir ki, kaçınılmaz olarak Güzelyurt kasabasını Kıbrıs Türk hudutları içine sokmaktadır (Deliceirmak, 1997:179). Buradan da anlaşılıyor ki, Türk tarafının Güzelyurt'tan vazgeçmeye pek niyeti yoktur.

Bu haritanın diğer önemli bir noktası ise Türk tarafının, Kızılbaş (Neapoli), Küçük Kaymaklı (Omorfita) ve Haspolat'ın (Mia Milya)¹⁰⁶ Rum yönetimine devretmesi ve Türk yönetimine ait sınırların Lefkoşa'nın surlar içi bölgesinden öteye geçirilmesini kabul etmesidir. Bunun dışında ABD'nin dinleme üssünün ve havaalanının bulunduğu Geçitkale (Lefkonuk) (Deliceirmak, 1997:179) bölgesinin de özel bir statüye kavuşturulması düşünülmektedir.

Kısacası iki federe devlet arasındaki sınır hattı batıda, Güzelyurt Körfezi'nden başlayıp Mevlevi (Kira Massarı), Serhatköy (Filya), Türkeli (Ay Vasilios) ve Ortaköy'e kadar uzanmakta, doğuda ise Düzova'dan başlayarak (Eksomedoş), Pirhan (Pirga), Geçitkale (Lefkonuk), Yerköy (Ayios Ilias), Patriki, Esenköy (Kilânemos) ve Yeni Erenköy'ye (Yalusa) kadar inmektedir.¹⁰⁷

¹⁰² a.g.g., s. 3.

¹⁰³ a.g.g., s. 3.

¹⁰⁴ a.g.g., s. 3.

¹⁰⁵ a.g.g., s. 3.

¹⁰⁶ "Tharros: "Yeni Harita", Cyprus Mail Gazetesi, 10 Haziran 1996, No: 1325, s. 11.

¹⁰⁷ a.g.g., s. 11.

Dolayısıyla iki bölge arasındaki hattın, tarafların taleplerini tatmin etmesi amacıyla,¹⁰⁸ yer yer kırık veya yer yer kıvrımlı olması kararlaştırılmıştır.

Hâlbuki anlaşmada üzerinde mutabık kalınması istenen *sınır hattının* detaylı bir izahı yoktur. Bu yüzden Lefkoşa ve Mağusa başta olmak üzere sınır çizgisinin geçeceği şehirlerin ve sınır bölgesindeki *mülkiyet haklarının*¹⁰⁹ nasıl olacağı tam belli değildir. Dolayısıyla bu durum, taraflar arasında ciddi bir belirsizliği beraberinde getirmiştir. Özellikle bu haritaya göre *Güzelyurt* ve *Maraş* bölgesinden başka *64 köyün*¹¹⁰ daha Rum denetimine verilmesi, uzlaşmayı daha da zorlaştırmaktadır.

Özellikle Rum tarafının hiçbir ödün vermediği ve hiçbir ilkeyi kabul etmediği ifade edildiğinde, durumun ciddiyeti daha da ortaya çıkmıştır. Kaldı ki Denктаş, Türk tarafından Güzelyurt ve çevresindeki bütün köylerin, Dipkarpaz ve Erenköy dahil geniş bir toprak parçasının istendiğini ifade ederek, kalıcı bir anlaşmanın olabilmesi için basit bir *sınır düzenlemesinin* yapılması şart koşmuştur. Ancak Denктаş, bunun da Federal Meclis'te ve hükümette *tam eşitlik* ilkesinin uygulanması halinde kabul edilebileceğini açıklamıştır.¹¹¹

Bu sırada görüşmeler tıkanmıştır. Bu tıkanıklığı aşabilmek için Güvenlik Konseyi, *750 sayılı karar* kabul etmiştir. Güvenlik Konseyi'nin 750 sayılı kararında, iki toplumun karşılıklı olarak kabul edebileceği '*Ana İlkelerin*'¹¹² belirlenmesi istenmiştir. Bu ilkelerin belirlenmesinden sonra, New York'ta yapılacak görüşmelerde sadece *toprak, harita* ve *göçmenler* üzerinde yoğunlaşılması teklif edilmiştir. Aslında BM'nin bu çabası, görüşmelerin ilerlemesine katkı sağlamaktan ziyade, kopmasına neden olabilecek bir risk taşımaktadır. Çünkü ilk baştan itibaren '*non-map*' tekniğiyle, yani *harita olmayan haritanın* pazarlık masasına getirilmesi suretiyle, Türk tarafının pazarlık şansı büyük ölçüde zedelenmiştir. Rum tarafı ise emrivaki girişimlerden, hiç de hoşnut değildir.

Bunun üzerine Vasiliu, *Rum Ulusal Meclis*'nin çizdiği siyaset gereği, '*bekle ve gör*' (Tamçelik, 2000:399) taktiğini uygulamış ve *Gali haritasında* yer alan yerleşim bölgelerini, ciddi bir '*kazanım*' olarak görmüştür. Böylece '*uzlaşmaz*' imajından kurtulan Rumlar, '*müzakere masasında, daha fazlasını nasıl elde ederiz*' düşünmeye başlamışlardır.

Aslında belgeye eklenen *Gali haritası*, Türk toplumu için *toprak* ve *ekonomik* bütünlük sağlamadığı gibi, toplum olarak da hayat imkânı ve huzuru vermemektedir. Üstelik haritanın erkenden ortaya konması, adanın kuzeyinde derin *buzursuzluğa*, güneyinde ise zamansız *umut*

¹⁰⁸ "Ulusal Konsey'in Toplantısı", Simerini Gazetesi, 31 Haziran 1992, No: 365, s. 2.

¹⁰⁹ Bu konuyla ilgili olarak Annan Plânında da aynı şey gündeme gelmişti. Bunun için bkz.... "10 Aralık 2002 Tarihli Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü İçin Anlaşma Temeli - Annan Plan for Cyprus Settlement - Full Text 10 December 2002", KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi, Dosya: Annan Plânı, Tarih: 10 Aralık 2002, s. 86.

¹¹⁰ "Tharros: "Yeni Harita", Cyprus Mail Gazetesi, 10 Haziran 1996, No: 1325, s. 11.

¹¹¹ "Milli Tehlike", Kıbrıs Gazetesi, 30 Haziran 1992, No: 311, s. 3.

¹¹² a.g.g., s. 3.

yaratmaya neden olmuştur. Bu yüzden bu harita, tarafların uzlaşma olasılığına büyük ölçüde darbe vurmuştur.

Bir diğer darbe ise haritanın onaylanmasından sonra yaşanacak siyasal sürecin belirsizliğine dayanmaktadır. Buna göre kararlaştırılan toprak düzenlemelerinde, Rumlara iade edilmesi düşünülen bölgelerin, olası bir anlaşmazlığın yaşanması ve devletin yıkılması halinde ne olacağı belli değildir. Bu belirsizlik, Türk tarafında ciddi bir çekingenlik yaratmıştır.

Aslında daha da önemli bir konu, *Gali Fikirler Dizisi* içinde bulunan ve Denктаş'ın '% 29+' ile ifade ettiği toprağın, hangi bölgelerden verileceğidir. 'Ayarlamalar' şeklinde dile getirilen konu, öylesine bilinçli ve hesaplı bir bakış açısı ile ele alınmıştır ki, Rum tarafı için stratejik olan coğrafi bölgeleri, doğal kaynakları, askerî karargâh merkezlerini, köyleri ve kıyıları kapsamaktadır. Dolayısıyla bu plân gereği, bunlar üzerinde egemenliğin yeniden tesis edilmesi istenmiştir. Örneğin bu plânda, 26. ve 39. tümen karargâhlarına ulaşılabilme için *zorlama* birtakım sınır düzenlemeleri yapıldığı dahi görülmüştür. Yine Baf, Limasol, Larnaka limanlarını elinde bulunduran Rumlara, Mağusa ve serbest limanının önündeki geniş alanı, yerleşim imkânı olarak vermektedir. Ayrıca Türklerin elinden, Mağusa serbest limanının kontrolü alınmakta ve yeni rejime verilmektedir.

Bunun dışında *suy kaynakları* ve *arazi yapısının avantajları* açısından önemli olan Güzelyurt bölgesinin¹¹³ batısındaki alanda, birtakım düzenlemeler yapılmak istenmiştir. Buna göre Türk topraklarının arasına ve neredeyse Lapta'ya kadar geniş bir alana kadar hakim olan bölgenin, Rumlara verilmesiyle birlikte Türklerin hakimiyet alanı daha da kısıtlanacaktır. Zaten sistem gereği Lefkoşa bölgesi *ortak kullanım* alanı olacağından, nerede ise elde kalan tek limanın *Girme* olacağı aşikârdır. Pek tabii ki bu durumun, Türk tarafını tatmin etmesi beklenmemelidir. Bundan dolayı denilebilir ki, Kıbrıs'ta *ne kadar toprağın verileceği veya hangi nitelikteki toprağın bırakılacağı*, 'stratejik'¹¹⁴ bir konu olarak tarafların önünde durmaktadır.

Ayrıca adadaki Rum yerleşimini, sadece haritalarda göstermek veya mecburî iskân edilen bölgeler olarak ifade etmek de pek doğru bir yaklaşım değildir. Zira bu bölgeleri, kesin olarak sınırlandırmak veya mülkiyet haklarını kısıtlamak, sanıldığı gibi kolay bir işlem değildir.

Bundan dolayı Türkler, bugüne kadar savunageldikleri bir tezi ileri sürerek, soruna bir çözüm bulmaya çalışmışlardır. Bu teze göre 1974'ten sonra yaşanan göç dalgasında, kuzeye geçen Türkler (65.000 civarı) ile güneye geçen Rumların (180.000 civarı)¹¹⁵ mülkiyet haklarının *tazminat* yöntemiyle ile 'sıfırlanması' amaçlanmıştır. Aksi takdirde, mülklerin 1974 öncesindeki sahiplerine geri verilmesi veya topyekûn geri dönüşün sağlanması halinde, kuzeyde ayrı bir homojen yapılanmadan söz edilemeyecektir. Dolayısıyla toplumsal yönden heterojen olan kuzeyin güvenlik, ekonomik,

¹¹³ "Sezer'de Beş Şart", Sabah Gazetesi, 25 Şubat 2003, No: 98854, s. 21.

¹¹⁴ a.g.g., s. 21.

¹¹⁵ Kıbrıs'ta 1974 sonrasında yaşanan göç dalgasının verilerine bkz... Tamçelik, 2009a:209-256.

siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerinin korunması mümkün olmayacaktır. Bu yüzden Türk tarafında bu konuyla ilgili olarak ciddi bir endişenin hâsıl olduğu görülmüştür.

Bunun dışında 1974 sonrası yaşanan dramatik göç dalgası üzerine, yeni bir dalga daha binecek ve binlerce yeni göçmenin doğmasına neden olacaktır. Bu plâna göre Türk tarafının büyük oranda vereceği toprakla, kuzeye gelen büyük miktardaki Rum göçmenle ve kurulması düşünülen anayasal kurumların işleyişiyle, Türk halkının elindeki inisiyatif nerdeyse azalacak, hatta körelebilecektir. Bu yüzden Denктаş, Kıbrıs'ta kurulmak istenen yapının yaşayabilmesi için kuzeyde kalan bölgenin '%29+' oranında olmasını şart koşmuştur. Buna göre Denктаş, ilgili taraflar, anlaşmanın bütün maddelerine rıza göstermeleri hâlinde bu oranı kabul edebileceklerini de belirtmiştir (Necatigil, 1998:394). Bundan hareketle Denктаş, yapılacak toprak düzenlemelerinde, öncelikle Türk tarafının üzerinde durduğu ilkeleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Yerlerinden edilecek Türklerin sayısının *en az miktarda* olması
2. Türk tarafının, halen elinde bulundurduğu *kezi uzunluğunun* korunması
3. Başta su kaynakları ve sulanabilir alanlar olmak üzere, *ekonomik verimliliğin* korunması
4. Sanayi tesisleriyle *ekonomik değer* taşıyan bina ve arazilerin iade edilmemesi esas olmalıdır

(Utkan, 1992:1).

Bu durumda Gali, Kıbrıs'ta kalıcı bir çözümü ve buna bağlı haritayı görüşmek için Denктаş'ı ve Vasiliu'yu, 15 Temmuz 1992 tarihinde New York'ta yapılacak müzakereye davet etmiştir. 14 Ağustos'a kadar süren görüşmelerde Gali, Türk tarafının önüne ikinci bir kez daha haritada koymuştur. Ancak bu haritada, Türk tarafının isteklerini kale alacak hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Buna göre Doğu'dan *16 köyün*, Batı'dan ise *26 köyün* (Kepoğlu, 1995:56) Rumlara verilmesi aynen sabit kaldığı görülmüştür. Ayrıca *Güzelyurt* bölgesinin, daha önceki haritada da olduğu gibi Rumlara bırakıldığı tespit edilmiştir.

Aslında BM Genel Sekreteri'nin 24 sayfadan oluşan öneri paketinde, yeni bir harita daha vardır. Bu yeni harita, önceki bilinen haritalardan biraz daha farklı olsa da,¹¹⁶ toprak oranında herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. Esasında bu durumda Gali şunu demek istemektedir. Her şeyden önce Gali, Denктаş'ın katı tutumunu sürdürdüğünü, Türk tarafının *Gali haritasında* öngörüldüğü gibi Güzelyurt'un iadesini kabul etmediğini, buna karşın Mesarya ovasından tavizler verdiğini, ancak Rum tarafının daha çok Rum'un evine dönmesinin söz konusu olamayacağından bu tavizleri kabul etmediğini ileri sürerek, Türk tarafının önerilerinin kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.¹¹⁷

¹¹⁶ "BM'nin Yeni Belgesi", Fileleftheros Gazetesi, 20 Temmuz 1992, No: 741, s. 1; TAK RBB, 20 Temmuz 1992, s.

1.

¹¹⁷ a.g.g., s. 4; a.g.b., s. 4.

Bundan hareketle Rum liderliği, ilerlemenin “*Türk tarafının Gali haritasını ve BM Genel Sekreteri'nin toprak konusundaki önerilerini kabul etmesiyle*”¹¹⁸ birlikte sağlanabileceğini belirtmiştir. Hâlbuki Türk tarafı, toprakla ilgili sorunları uzmanlardan oluşan bir komiteye havale etmek istemektedir. Ancak BM Genel Sekreteri, bunu kabul etmeyerek, toprak konusunun uzmanların işi olmadığını, aksine “*siyasî bir karar*”¹¹⁹ olduğunu belirterek, komite önerisine sıcak bakmamaktadır.

Türk tarafı, meselenin siyasî bir karar olduğunun tespiti üzerine, Genel Sekreter'e daha önce hazırladığı bir haritayı sunmuştur. Aslında yapılan birtakım küçük değişikliklerle birlikte sunulan bu harita, ilkin 1981 yılında sunulmuştur. Dolayısıyla ikinci kez sunulan haritayı, 1981'de sunulanan bir versiyonu olarak değerlendirilmek gerekecektir.

Ne var ki 1981'de %4 oranında toprak tavizi önerilirken, Maraş'ın bazı bölgelerinin serbest bırakılması da öngörülmüştür. Ayrıca Maraş ile Derinya arasında yeni bir koridorun açılması da teklif edilmiştir.¹²⁰ Bununla birlikte *ara bölgenin* Rum tarafına iadesi (Deliceirmak, 1997:57), tamamen boş olan veya kısmen Kıbrıslı Türklerle Türkiye'den gelen göçmenlerce iskân edilmiş olan Düzce (Ahna), Serhatköy (Filya) ve Taşköyü'yü (Petra)¹²¹ vb. yerleşim birimlerinin verilmesi de önerilmiştir. Aslında sunulan haritada ‘*ara bölgenin*’ Rumlara bırakılması, Türk tarafı için önemli bir toprak tavizi olarak değerlendirilmelidir.

Buna karşın Genel Sekreter, Türk tarafının verdiği bu tavizlerin kabul edilmez olduğunu (Deliceirmak, 1997:57) ve bu tavizlerin, daha önce kabul edilen 750 sayılı Güvenlik Konseyi kararına uygun olmadığını belirtmiştir.¹²² Bundan başka Genel Sekreter, toprak konusunda yapılacak görüşmelerin kendi haritası üzerinden olacağını ve bir başka haritayı kabul etmeyeceğini açıklamıştır. Aslında bu durumda ortaya şu gerçeğin çıktığı söylenebilir. Buna göre gerek Gali, gerekse Güvenlik Konseyi'nin daimi üyeleri, Kıbrıs sorununun diğer bölümlerine geçmeden, Türk tarafının BM haritası üzerinden “*esaslı tavizler vermesi*”¹²³ istenmiştir.

Aslında Türk tarafının *Gali haritasını* kabul etmemesi, meselenin Güvenlik Konseyi'ne gidiş sürecini hızlandırmıştır. Şu bir gerçektir ki, meselenin Güvenlik Konseyi'ne gitmesi demek, Türk tarafının kınanması anlamına gelebilecektir. Kaldı ki bu durum, *Gali Fikirler Dizisi*'nin kayıtsız şartsız benimsenmesi veya kabul edilmesi manasına da gelecektir. Bunun üzerine Gali, Vasiliu nezdinde birtakım sondaj çalışmalarına girmiş ve Vasiliu'dan, Güzelyurt'un verilmesiyle ilgili mevzunun açık kalması kaydıyla, diğer konulara geçilmesinin kabul edilmesini istemiştir. Ne var ki Vasiliu, Gali'nin

¹¹⁸ “Yeni Gali Plânı”, *Agon Gazetesi*, 22 Temmuz 1992, No: 4292, s. 3; TAK RBB, 22 Temmuz 1992, s. 3.

¹¹⁹ “New York Görüşmelerinde En Kritik Gün”, *Fileleftheros Gazetesi*, 24 Temmuz 1992, No: 7461, s. 1.

¹²⁰ “1981 Önerileri”, *Simerini Gazetesi*, 6 Temmuz 1992, No: 357, s. 2; TAK RBB, 6 Temmuz 1992, s. 2.

¹²¹ “New York Görüşmeleri Çıkmazda”, *Fileleftheros Gazetesi*, 23 Temmuz 1992, No: 1987, s. 1.

¹²² a.g.g., s. 1; “Denktaş'ın Önerisi Kabul Edilmedi”, *Alithia Gazetesi*, 25 Temmuz 1992, No: 5028, s. 3; TAK RBB, 25 Temmuz 1992, s. 3; “Denktaş'ın Önerisi Kabul Edilmedi”, *Pronia Nea Gazetesi*, 25 Temmuz 1992, No: 368, s. 5; TAK RBB, 25 Temmuz 1992, s. 5.

¹²³ a.g.g., s. 1; a.g.g., s. 3; a.g.b., s. 3; a.g.g., s. 5; a.g.b., s. 5.

harita konusunda güvence vermesine rağmen (Deliceirmak, 1997:57), bu öneriyi kabul etmemiştir. Buna göre Vasiliu, Denктаş'a baskı yaparak *Gali haritasının* kabul edilmesini veya bunun olmaması hakkında “*gerekli tedbirlerin alınması*”¹²⁴ için Güvenlik Konseyi'ne gidilmesini istemiştir. Dolayısıyla Genel Sekreter'in bütün çabası, Denктаş'ın bu haritayı kabul etmesi yönünde olduğu söylenebilir. Ancak Denктаş, bu haritayı kabul etmemiş ve onun yerine birtakım önerilerde bulunmuştur. Ne var ki Denктаş'ın sunduğu öneriler arasında herhangi bir *harita* yoktur. Buna karşın sadece Türk tarafının belirlediği bölgelerin taviz olarak verilebileceği belirtilmiştir.

Gerçek şu ki, BM uzmanları tarafından incelenen Türk önerileri, içinde birtakım farklılıkları barındırmaktadır. Buna göre Türk yönetimine bırakılacak toprak parçasının, ilk başta %27.5 olması düşünülürken, daha sonraki önerilerde %29+'ya kadar çıktığı görülmüştür. Ancak Denктаş'ın son yaptığı öneride ise Türk tarafına bırakılacak toprağın %29.9 oranında olduğu belirtilmişse de yapılan incelemeler göstermiştir ki, bu oranın %32.5'e kadar çıktığı tespit edilmiştir.¹²⁵ Gerçi bu durum, Türk tarafına iletilmişse de pek değişen bir şey olmamıştır. Zira Türk tarafı, bunun üzerine yeni bir öneri paketi hazırlamış ve bu öneri paketinde toprak oranını %32'ye¹²⁶ kadar çıkararak yeni bir teklif sunmuştur.

Aslında bu durum, müzakere tekniği açısından değerlendirildiği zaman, Türk tarafına *itibar* kaybı dışında, ciddi bir zaman kazandırdığını da söylemek mümkündür. Zira Türk tarafı, incelemesi için BM Genel Sekreterliğine sıklıkla belge vermiş, bu yöntemle BM yetkililerini meşgul etmiş ve bu süreçten azami şekilde yararlanarak *zaman* kazanmıştır. Esasında bütün bunlar, harita konusunda odaklaşan görüşmelerin, esasa ilişkin sürecin başlatılmasına engel olmak için yapılmışlardır. Bu yüzden müzakerelerde tek odaklı görüşmelerin yapılması, başarı şansını daha da azaltmıştır.

Bundan dolayıdır ki birçok kimse, Türk heyeti nezdinde Denктаş'ı suçlamış ve süreci kötü yönettiği söylenmiştir. Hatta Genel Sekreter'in zamanını boşuna harcadığı dahi söylenmiştir. Hâlbuki müzakere tekniği açısından işlemeyen bir mekanizmanın başarıya ulaşma şansı, hemen hemen yok gibidir. Çünkü Kıbrıs meselesinde *toprak* ve *harita* konusu, çok çetin bir müzakereyi gerektirmektedir. Bunun için de *zaman/takvim sınırlılığı* son derece önemlidir.

Bu yüzden Türk tarafı, sürece işlevsellik kazandırabilmek için önce iade edeceği köylerin listesini hazırlamıştır. Sonra da bununla ilgili haritayı hazırlayıp vermiştir. Ancak BM, Türk tarafının bu girişimini kabul etmemiştir. Bunun üzerine BM, ortaya çıkan tıkanıklığı gidermek için yeni bir girişiminde bulunmuştur. Bu girişime göre BM, görüşmelerin başından beri *resmi*¹²⁷ olarak sunmaktan imtina ettiği haritayı, ilk kez sunmuştur.

¹²⁴ “Güvenlik Konseyi Toplanacak”, Fileleftheros Gazetesi, 30 Temmuz 1992, No: 7803, s. 1.

¹²⁵ “Vasiliu ile Söyleşi”, Alithia Gazetesi, 5 Ağustos 1992, No: 871, s. 2.

¹²⁶ a.g.g., s. 2.

¹²⁷ “Ledsky'nin Demeci”, Simerini Gazetesi, 21 Ağustos 1992, No: 562, s. 3; TAK RBB, 21 Ağustos 1992, s. 3.

Bunun üzerine ABD'nin Kıbrıs Özel Temsilcisi *Nelson Ledesky*, Genel Sekreter'in *resmi* olarak sunduğu haritanın, tarafların çıkarlarını *dengeliğini*,¹²⁸ ancak bunun, birtakım değişikliklerin yapılmasına engel olmadığını belirtmiştir. Aslında Genel Sekreter'in ortaya attığı harita, Güvenlik Konseyi'ne sunduğu raporun "*ekinde*"¹²⁹ de bulunmaktadır. Böylece Genel Sekreter, *Fikirler Dizisi*'ni ve ekteki haritayı raporuna iliştiyerek, Güvenlik Konseyi'nden buna ilişkin karar çıkartmak istemiştir. Bunun için de Gali, hazırladığı raporu 21 Ağustos 1992 tarihinde Güvenlik Konseyi'ne sunmuştur.

Özellikle ilk başta resmi niteliği olmayan bu belgeye veya Denktaş'ın kabul etmesi mümkün olmayan bir haritaya, Gali'nin *resmîyet* kazandırmaya çalışması, Türk tarafının yoğun tepkisine neden olmuştur (Gürel, 1993:108). Ne var ki Türk tarafının tepkisi, hiçbir sonuç vermediği gibi, Gali'nin isteği tam olarak yerine gelmiştir. Zira Güvenlik Konseyi, 774/1992 sayılı kararla Gali haritasını, '*Fikirler Dizisi*'nin bir parçası olarak kabul etmiş ve "*kapsayıcı bir çerçeveye anlaşmasına varılması için temel*"¹³⁰ alınması gerektiğini belirtmiştir (Gürel, 1993:108).

Ancak Türk tarafı, bu karara pek sıcak bakmamıştır. Özellikle KKTC Meclisi'nin 20 Ekim 1992 tarihinde aldığı 89/3/92 sayılı kararlarla, Genel Sekreter'in rapor hazırlamasını, bu rapora dayanarak Güvenlik Konseyi'nin 774 sayılı kararı almasını ve raporla ilişkilendirilen *Gali haritasının* onaylamasını doğru bulmamış ve bu tutumun, Rum tarafı lehine atılmış bir adım olarak değerlendirmiştir. Ayrıca bu kararla, *Fikirler Dizisi*'nin ve *Gali haritasının* uygulanması sonucunda, durumun 1974 öncesine döneceğini belirtmiş ve Türk tarafı ile müzakere edilmeden tek yanlı olarak hazırlanan *Gali haritasının* görüşmelerde baz olarak kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır (İsmail, 1998c:252-253).

Bunun üzerine Gali, görüşmelerin üçüncü turunda her iki tarafın da itirazlarını dikkate alarak yeni bir harita hazırlamıştır. Böylece Gali, Türk tarafının tepkisini yumuşatmaya çalışmıştır. Aslında Gali, daha önceki müzakere turlarında ortaya koyduğu ve '*değiştirilemez*' dediği haritayı,¹³¹ bu vesile ile değiştirmek zorunda kalmıştır. Aslında harita üzerinde yapılan değişikliklerin, tarafların görüşleri üzerinde *denge* sağlama amacına yönelik olduğunu tahmin etmek hiç de zor değildir.

Ne var ki Genel Sekreter'in hazırladığı harita, ilgili taraflara sunulmadan 25 Ekim 1992 tarihinde Fileleftheros gazetesinde renkli olarak yayımlanmıştır. Yayımlandığı şekliyle harita, Lefkoşa-Mağusa arasındaki tarım topraklarının tamamı, bütün Güzelyurt kasabası, Yeşilirmak ve

¹²⁸ "Gali'nin Haritası ve Fikirler Dizisi", Simerini Gazetesi, 21 Ağustos 1992, No: 2587, s. 3; TAK RBB, 21 Ağustos 1992, s. 3.

¹²⁹ a.g.g., s. 3; a.g.b., s. 3.

¹³⁰ "Report of The Secretary-General on His Mission of Good Offices in Cyprus", Security Council, S / 24472, 21 August 1992, s. 10-11; "Güvenlik Konseyi'nin 789 Sayılı Kararının Tam Metni", Yeni Düzen Gazetesi, 27 Kasım 1992, No: 625, s. 1; "Genel Sekreter'in Kıbrıs'taki İyi Niyet Görevine İlişkin Raporu", Kıbrıs Gazetesi, 26 Ağustos 1992, No: 825, s. 6-8; UN Security Council S / 21 August 1992 and S / RES / 774 (1992).

¹³¹ "Yeni Harita", Eleftherotipia Gazetesi, 29 Ekim 1992, No: 765, s. 1; TAK RBB, 29 Ekim 1992, s. 1.

Erenköy gibi yerleşim birimlerinin Rumlara verilmesi kararlaştırılmıştır.¹³² Ayrıca haritada Karpaz yarımadasında iki Rum kantonu ile Akıncılar, Dilekkaya, Yiğitler, Beyarmudu ve Köprü¹³³ de dahil olmak üzere Türk kantonlarının oluşturulması tasarlanmıştır.

Yaşanan bu gelişmelerin hemen ardından taraflar arasında üçüncü tur görüşmeleri başlamıştır. Üçüncü turun ilk toplantısı *ıslah* ve *boş* bir hava içinde geçerken, Genel Sekreter Gali, *Fikirler Dizisi*'nde ve ekteki *haritada* köklü değişikliklerin olamayacağını vurgulaması, Türk tarafının görüşmelere devam edilmesinin yararlı olamayacağını belirtmesine neden olmuştur.¹³⁴ Fakat Türkiye'nin araya girmesi ile Denктаş ve heyeti, görüşmelere devam etmek zorunda kalmıştır. Bu durumdan cesaret alan Gali, Denктаş'a, ortaya koyduğu haritayı kabul edip etmediğini sormuştur. Denктаş, daha önce de ifade ettiği gibi %29'u kabul edebileceğini, ancak Genel Sekreter'in hazırladığı ve adını verdiği haritayı kabul edemeyeceğini açıklamıştır. Buna gerekçe olarak da tam yetkili olmadığını göstermiştir.¹³⁵ Hâlbuki Türk heyeti, New York'a gitmeden önce Cumhuriyet Meclisi'nden tam yetki almıştır.

Bunun üzerine Gali, Denктаş'ın önüne 550 sayılı Güvenlik Konseyi kararını koymuş ve kendisine “*bu karar uyarınca, Maraş'ı Birleşmiş Milletlere teslim etmeyi kabul eder misiniz?*”¹³⁶ diye sormuştur. Denктаş, verdiği cevapta, geçmişte Maraş'ı iki kez Kiprianu'ya teklif ettiğini, fakat bu öneriyi onun kabul etmediğini söylemiş ve Maraş'ın, artık toprak konusunun bir parçası hâline geldiğini ve öylece ele alınması gerektiğini belirtmiştir.¹³⁷ Genel Sekreter Butros Gali ise Denктаş'ın bu açıklamasını kabul etmeyerek, Maraş'ın ayrı bir konu olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca Gali, görüşmelerin üçüncü turunda ilerleme kaydedilememesi halinde, Güvenlik Konseyi'ne bir rapor sunarak, bundan kimin sorumlu olduğunu belirteceğini hatırlatmıştır.

Aslında bu durumda, şu sonucu çıkartmak mümkündür. Buna göre Genel Sekreter, temel konulardaki Türk görüşlerinin *Fikirler Dizisi*'ne ve ekteki *haritaya* ters düştüğünü,¹³⁸ bununla birlikte Denктаş'ın *Fikirler Dizisi*'nin bir parçası olarak haritanın görüşmelere esas alınmasını bile kabul etmediğini belirtmesi,¹³⁹ Türk tarafı üzerinde ciddi bir baskı unsurunun doğmasına neden olmuştur. Zaten bu durum, Kıbrıs'ta kalıcı bir anlaşmaya varılabilmesi için *Gali haritası* ile *Fikirler Dizisi*'nin baz

¹³² a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2.

¹³³ a.g.g., s. 2; a.g.b., s. 2.

¹³⁴ “Denктаş Vasiliu'ya Ne Dedi”, Fileleftheros Gazetesi, 30 Ekim 1992, No: 5802, s. 2; TAK RBB, 30 Ekim 1992, s. 2.

¹³⁵ “New York'ta Çarpıcı Gelişme ve Çöküş”, Simerini Gazetesi, 6 Kasım 1992, No: 3883, s. 1; TAK RBB, 6 Kasım 1992, s. 1.

¹³⁶ a.g.g., s. 1; a.g.b., s. 1.

¹³⁷ a.g.g., s. 1; a.g.b., s. 1.

¹³⁸ “Genel Sekreter'in Raporu”, Fileleftheros Gazetesi, 12 Kasım 1992, No: 2369, s. 1; TAK RBB, 12 Kasım 1992, s. 1.

¹³⁹ “Kıbrıs Raporu”, KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 23 Kasım 1992, s. 1.

alındığını¹⁴⁰ belirten, 25 Kasım 1992 tarihli ve 798 sayılı kararın alınmasına yol açmıştır. Dolayısıyla yaşanan bu süreç için, Kıbrıs meselesini temelden sarsan veya değiştiren birtakım kararların alındığı söylenebilir.

Buna istinaden New York görüşmeleri Kasım başında sona ermiş ve Genel Sekreter'in tavsiyesine uyan Güvenlik Konseyi, *Fikirler Dizisi*'ni ve ekteki '*haritayı*' resmileştirerek, 789 sayılı kararı kabul etmiştir.

Ancak 789 sayılı karar tartışılırken, Rum tarafında ilginç bir siyasal gelişme yaşanmıştır. GKRY'de cumhurbaşkanlığı seçimi sonuçlanmış ve Vasiliu, başkanlık seçimini kaybetmiştir. Yeni seçilen lider *Glafkos Klerides*'dir. Aslında Klerides, BM'nin çözüm plânlarına karşıdır ve '*Fikirler Dizisi*'ni reddeden grubun oyuyla iktidara gelmiştir. Böylece bütün süreç, istenilen amaca ulaşmadan akamete uğramıştır.

Ne var ki bu süreç zarfında *Gobi* ve *Gali haritalarının* ve onlardan türetilen *taslakların* masa üstünde hep var olduğu ve müzakere edildiği bilinmektedir. Özellikle 2002-2004 yılları arasında *Annan Plânı*'nda ifade edilen haritanın, temelde diğerlerinden farklı olsa da yapılan müzakerelerde birtakım kriterlerin o dönemden kalan veriler olduğu görülmüştür. Dolayısıyla toprak ve harita konusunda herhangi bir şeyin kabul edilmemesi demek, ilahi nahiye ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir.

Değerlendirme ve sonuç

Kıbrıs'ta kalıcı çözüm için hazırlanan *Fikirler Dizisi* ve buna ekli *harita*, ilk kez *Kapsamlı Çerçeve Anlaşması*'yla ortaya çıkmıştır. Buna dair ilk resmi belge ise 716 (1991) sayılı Güvenlik Konseyi kararıyla sabitlenmiştir. Aslında bu kararda, "*Kapsamlı Çerçeve Anlaşması'nın Fikirler Dizisi*'ni göre yapılandırılmasından"¹⁴¹ bahsedilmektedir.

Güvenlik Konseyi'nin 750 (1992) sayılı kararında ise Kıbrıs'ta bir sonuca ulaşılabilme için *toprak düzenlemeleri* ve *yerlerinden edilmiş kişiler* konusunda çalışmalar yapılmasını ve *Fikirler Dizisi*'nin bir an önce tamamlanmasını salık verilmektedir.

774 (1992) sayılı Güvenlik Konseyi kararında ise *Fikirler Dizisi*'nin '*paket anlaşma*' mahiyetinde olduğu ve kapsamlı bir anlaşmaya ulaşmak için tarafların yeterince ilerleme kaydettiği belirtilmiştir.

Konuyla ilgili olarak son karar ise 789 (1992) sayılı Güvenlik Konseyi kararıdır. Bu karara göre Kıbrıs'ta kapsamlı bir anlaşmaya ulaşmak için *Fikirler Dizisi*'nin ve Genel Sekreter'in 21 Ağustos 1992 tarihli raporuna ilave edilen *haritanın*, temel teşkil edeceği ifade edilmiştir. Böylece

¹⁴⁰ "Güvenlik Konseyi Karar Taslağını Yayınlıyoruz", Kıbrıs Gazetesi, 25 Kasım 1992, No: 561, s. 3.

¹⁴¹ Bununla ilgili olarak bkz... SİSAV-789, 1993:20.

Güvenlik Konseyi, taraflar aradaki anlaşmazlık noktalarına rağmen ilk kez *Fikirler Dizisi*'ni, müzakere sürecinin temeli olarak kabul etmiş ve ilgili tarafların da kabul etmesini istemiştir. Ancak bu süreçte, *haritalı* paketin uygulanabilmesi için tartışmanın *yişdelikler*¹⁴² bazında olmamasına dikkat edilmesi gerekirdi. Kaldı ki bu hususa dikkat edilmemiştir.

Esasında meselenin halli için belli bir harita üzerinde çizilecek *hatta* göre yapılandırılması daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu yüzden BM'nin ortaya koyduğu çözüm plânlarının temel noktası, toprak ayarlamalarını *yişdelikler* esasına göre değil, *çkar* ve *denge* esasına göre yapılandırması daha gerçekçi olacaktır. Şayet bu yöntem uygulanmış olsaydı, müzakereler sürecinde ve buna bağlı nihai belgede, verilecek bölgelerin isimleri “*tam ve kesin bir şekilde zikredilmesi*”¹⁴³ gerekecektir.

Ancak *Gali Fikirler Dizisi*'nde, ilk başta yer alan ‘*harita olmayan harita*’ şeklindeki harita, belirsiz ifadelerle doludur. Buna rağmen haritada, her iki federe devletin sınırlarına, Rum yönetimine bırakılacak bölgelerin belirlenmesine ve göçmenlerin tekrar mülklerine dönmesine dikkat edilmiştir. Ancak adı geçen haritanın, amacını aştığı için uygulama şansı pek olmamıştır. Zira haritada, Kıbrıs Türk idaresine %28.2'lik bir bölge bırakılmıştır.¹⁴⁴ Buna karşın Denктаş, *Kıbrıs Türk Federe Devleti*'ne %29+ toprak bırakacak bir düzenlemenin yapılmasını isterken, bu da anlaşmanın *bütün maddelerinde* mutabık kalınması şartına bağlamıştır.

Hâlbuki 774/1992 sayılı kararla, *harita* da dahil olmak üzere taraflardan ‘*Fikirler Dizisi*’ni, neredeyse “*olduğu gibi*”¹⁴⁵ kabul edilmesi istenmiştir.

Aslında bu karar, esas olarak Genel Sekreter'in ve Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinin, *Türkiye* ve *Denктаş* üzerinde yoğunlaştırılması beklenen baskıların habercisi gibidir. Dolayısıyla Türk tarafının içine düştüğü bu çıkmazdan, Rum tarafının memnun olmaması mümkün değildir. Özellikle haritayla ilgili bir değerlendirme yapan Vasiliu, Rum tarafı için adı geçen *haritanın* çok önemli olduğunu, çünkü Genel Sekreter tarafından ilk kez *harita* hazırlandığını ve bu *haritanın*, geçmişte Amerikalılar, İngilizler ve Kanadalılar tarafından ortaklaşa hazırlanandan çok daha iyi olduğunu belirtmesi dikkat çekicidir.¹⁴⁶ Hatta Vasiliu, söz konusu haritayı, öncelikle bazı bölgeleri elde etmek ve ardından KKTC'nin iç kesimlerindeki yerleri almak¹⁴⁷ amacıyla kabul edebileceklerini açıklamıştır. Ayrıca bu haritanın “*bir bütün hâlinde reddedilmesinin*”¹⁴⁸ fevkalade yanlış olduğunu da

¹⁴² “Report of The Secretary-General on His Mission of Good Offices in Cyprus”, UN Security Council, S / 24472, 21 August 1992, s. 10-11; “Güvenlik Konseyi'nin 789 Sayılı Kararının Tam Metni”, Yeni Düzen Gazetesi, 27 Kasım 1992, No: 625, s. 1; “Genel Sekreter'in Kıbrıs'taki İyi Niyet Görevine İlişkin Raporu”, Kıbrıs Gazetesi, 26 Ağustos 1992, No: 825, s. 6-8.

¹⁴³ a.g.gb., s. 10-11; a.g.g., s. 1; a.g.g., s. 6-8.

¹⁴⁴ Bununla ilgili olarak bkz... Necatigil, 1998:394.

¹⁴⁵ “Dörtlü Zirveyi Mesut Bozdu”, Hürriyet Gazetesi, 15 Aralık 1992, No: 63578, s. 19.

¹⁴⁶ “Vasiliu'nun Konuşması”, Simerini Gazetesi, 17 Eylül 1992, No: 991, s. 8.

¹⁴⁷ “The New York'ın Cehaleti”, TAK Arşivi, 7 Eylül 1992, No: 8, s. 7.

¹⁴⁸ “Klerides'in Konuşması”, Simerini Gazetesi, 24 Eylül 1992, No: 875, s. 1; “Fileleftheros Gazetesi”, TAK Arşivi, Dosya: Rum Basını Özetleri, Tarih: 24 Eylül 1992, s. 1; “Rum Liderlerinin Demeçleri Klerides – 2 (1978-1993)”,

belirtmiştir. Çünkü ona göre Türk tarafının bu haritayı kabul etmesi mümkün olmayacağından, bununla ilgili “*uzlaşmazlık suçunun*”¹⁴⁹ Türk tarafına yüklenmesi biçilmez kaftan olarak görülmüştür.

Genel Sekreter Gali, 3 Nisan 1992 tarihli raporunda ‘*Fikirler Dizisi*’ni özetlemiş ve Güvenlik Konseyi, 10 Nisan tarihli ve 750 sayılı karar ile bu özeti benimsemiştir.¹⁵⁰

Aslında Türk tarafı ‘*Fikirler Dizisi*’ne itirazlarda bulunmuş, ‘*resmî belge niteliği*’ taşımadığı için *Gali haritasını* reddetmiş bulunmasına karşın, Genel Sekreter ‘*Fikirler Dizisi*’ni ve ekteki ‘*haritayı*’ raporuna ekleyerek, bu raporu ve haritayı 21 Ağustos 1992 tarihinde resmileştirmiştir.¹⁵¹

Buna göre Güvenlik Konseyi, 774/1992 sayılı kararıyla “*Genel Sekreter’in raporuna ek, haritanın yansıttığı toprak düzenlemeleri de dahil olmak üzere Fikirler Dizisi’nin bir çerçeve anlaşma için temel oluşturduğunu*”¹⁵² kabul etmiştir. Aynı kararla Güvenlik Konseyi, “*bir bütün olan Fikirler Dizisi’nin, iki tarafın kapsayıcı bir anlaşmaya varmasına imkân verecek nitelikte ve olgunlukta*”¹⁵³ olduğuna vurgu yapmıştır.

Aslında bütün bunlar göstermektedir ki, toprak tavizlerine ilişkin hazırlanan harita, ciddi bir *revizyona* muhtaçtır. Her şeyden önce Türk ve Rum bölgelerini ayıran sınır boyundaki *hattın*, daha ayrıntılı bir incelemeyle belirlenmesi şarttır.

Ancak Gobi, Gali veya Annan plânında olduğu gibi, nihaî bir çözümle karşılaşıldığı zaman, mutlak surette Türk tarafından *özlü toprak tavizlerinin* verilmesi istenmektedir.¹⁵⁴ Dolayısıyla Türk tarafı, bundan sonraki çözüm plânlarında toprak tavizinin kaçınılmaz olduğunu göz ardı etmemelidir.

Aslında burada önemli olan husus, toprak tavizi karşısında elde edilecek *siyasal hakların* ne olacağıdır. Çünkü pozitif mantık gereği, Kıbrıs’taki müzakerelerin ‘*makul düzeyde*’ ilerleyebilmesi için toprak tavizinin verilmesi, karşılığında ise tatmin edici bir şeyin alınmasını gerektirmektedir. Böylece taraflar arasında ‘*al-ver*’ tekniğiyle dengenin korunması sağlanacaktır.

Ancak görünen odur ki, Kıbrıs’ta müzakere sürecinde yaşanan temel bir şey vardır. O da Türk tarafından, *pazarlıksız* ve *karşılıksız* toprak tavizi istenmesidir. Özellikle bu durumda, Rum tarafının taviz diye verdiği şeylerin *belirsizliği*, işi daha da zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla BM’nin veya diğer uluslararası aktörlerin resmi veya garı resmi olarak *harita* sunması, *iyi niyet misyonunu* aşan bir davranış olarak değerlendirilmek gerekecektir.

KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Dosya: Rum Liderlerinin Demeçleri, Tarih: 1994, s. 1.

¹⁴⁹ a.g.g., s. 1; a.g.b., s. 1; a.g.b., s. 1.

¹⁵⁰ United Nations (UN) Security Council S / 3 April 1992 and S / RES / 750 (1992).

¹⁵¹ UN Security Council S / 21 August 1992 and S / RES / 774 (1992).

¹⁵² a.g.b.

¹⁵³ a.g.b.

¹⁵⁴ Bunun için bkz... Ergin, 2002:20.

Kaynakça

- “10 Aralık 2002 Tarihli Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü İçin Anlaşma Temeli - Annan Plan for Cyprus Settlement - Full Text 10 December 2002”, *KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi*, Dosya: Annan Plânı, Tarih: 10 Aralık 2002.
- “1981 Önerileri”, *Simerini Gazetesi*, 6 Temmuz 1992, No: 357, s. 2.
- “789 Sayılı Taslak Metninin Türkçe Tercümesi”, *KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992.
- Acar, İrfan C. (1993). *Dış Politika*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Akpınar, Mehmet Ali (1992). “BM Çözüm Plânı'nın Tam Metnini Açıklyoruz”, *KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 1992.
- Bilge, Suat (1986). *Ankara, Atina, Lefkoşa Üçgeni*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Birand, Mehmet Ali (1975). *30 Swak Gün*, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 789 (1992) Sayılı Kararının İşığında Kıbrıs Sorunu ve Türkiye* (1993). İstanbul: Siyasî ve Sosyal Araştırmaları Vakfı – SİSAV.
- “BM Güvenlik Konseyi'nin 11 Ekim 1991 Tarih ve 716/1991 Sayılı Karar”, *KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi*, Dosya: Öneriler Paketi, Tarih: 11 Ekim 1991.
- “BM Güvenlik Konseyi'nin 789 Sayılı Kararı'nın Tam Metni”, *KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 27 Kasım 1992.
- “BM'nin Çözüm Formülü”, *Harangi Gazetesi*, 4 Mayıs 1992, No: 7021, s. 1.
- “BM'nin Yeni Belgesi”, *Fileleftheros Gazetesi*, 20 Temmuz 1992, No: 741, s. 1 ve 4.
- “Butros Galı'nın Plânı”, *Ethnos Gazetesi*, 8 Haziran 1992, No: 366, s. 1.
- “Butros Galı'nın Raporu”, *Türk Ajansı Kıbrıs (TAK) Arşivi*, Dosya: Rum Basını Özetleri, Tarih: 4 Nisan 1992.
- “Camillion Yeni Zemin Arıyor”, *Proina Nea Gazetesi*, 30 Mayıs 1992, No: 3229, s. 1.
- Cerrahoğlu, Zehra Yalçinkaya (1998). *Birleşmiş Milletler Gözetiminde Kıbrıs Sorunu İlke İlgili Olarak Yapılan Toplumlararası Görüşmeler (1968-1990)*, İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Deliceirmak, Orbay (1997). *Toprak Konusu ve Rum Tutarsızlıkları 1964-1996*, Lefkoşa: KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi – Yayınlanmamış Özel Rapor.
- “Denktaş Vasiliu'ya Ne Dedi”, *Fileleftheros Gazetesi*, 30 Ekim 1992, No: 5802, s. 2.
- “Denktaş, Galı'nın Haritasını Reddetti”, *Hürriyet Gazetesi*, 23 Haziran 1992, No: 630045, s. 12.
- Denktaş, Raif Rauf (1996). *Kıbrıs Meselesinde Son Durum*, Lefkoşa: Raif Denktaş Eğitim Vakfı Yayınları No: 2.
- “Denktaş: Görüşmelerin Geleceği Rumlara Bağlı”, *Kıbrıs Gazetesi*, 7 Temmuz 1992, No: 657, s. 1.
- “Denktaş'a Baskı”, *Fileleftheros Gazetesi*, 26 Haziran 1992, No: 1029, s. 3.
- “Denktaş'ı Kızdıran Yazı”, *Sabah Gazetesi*, 30 Mayıs 1992, No: 63321, s. 4.
- “Denktaş'ın Önerisi Kabul Edilmedi”, *Alithia Gazetesi*, 25 Temmuz 1992, No: 5028, s. 3.
- “Denktaş'ın Önerisi Kabul Edilmedi”, *Pronia Nea Gazetesi*, 25 Temmuz 1992, No: 368, s. 5.
- Dodd, Clemenet H. (1995). *The Cyprus Issue - A Current Perspective*, 2. Edition, England: The Eothen Press.
- “Dörtlü Zirveyi Mesut Bozdu”, *Hürriyet Gazetesi*, 15 Aralık 1992, No: 63578, s. 19.
- Ecevit, Bülent (1984). *Bağımsızlık ve Özgürlük*, İstanbul: Söz Yayınları.
- “En Zor Konular”, *Alithia Gazetesi*, 15 Ocak 1992, No: 681, s. 3.
- Ergin, Sedat (1992). “Dörtlü Zirve ve Öz Eleştirisi”, *Hürriyet Gazetesi*, 10 Aralık 1992, No: 42115, s. 14.
- (2002). “Kıbrıs Plânında Ne Yapmalı?”, *Hürriyet Gazetesi*, 26 Kasım 2002, No: 322587, s. 20.
- Ertekün, Necat Münir (1984). “Tarihî Perspektif İçerisinde Kıbrıs Sorunu”, *Basında Dış Politika ve Dış Politika Basını*, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, (27 Şubat 1984) – Girne, (ayrı basım).
- “Fileleftheros Gazetesi”, *TAK Arşivi*, Dosya: Rum Basını Özetleri (RBÖ), Tarih: 24 Eylül 1992.
- “Galı'nın Çözüm Plânı”, *Agon Gazetesi*, 25 Haziran 1992, No: 703, s. 2.

- “Gali'nin Haritası ve Fikirler Dizisi”, *Simerini Gazetesi*, 21 Ağustos 1992, No: 2587, s. 3.
- “Genel Sekreter'in Kıbrıs'taki İyi Niyet Görevine İlişkin Raporu”, *Kıbrıs Gazetesi*, 26 Ağustos 1992, No: 825, s. 6-8.
- “Genel Sekreter'in Raporu”, *Fileleftheros Gazetesi*, 12 Kasım 1992, No: 2369, s. 1.
- “Gobi Haritası ve Türkler”, *Simerini Gazetesi*, 3 Mayıs 1992, No: 8554, s. 1.
- “Gobi Haritası”, *Fileleftheros Gazetesi*, 16 Nisan 1992, No: 5024, s. 5.
- Gobi, Hugo (1989). *Conflict and Negotiation 1960-1980*, London.
- (1993). *Rethinking Cyprus*, Tel-Aviv: Tel-Aviv University Press.
- “Gobi ve Mantık”, *Simerini Gazetesi*, 13 Ocak 1981, No: 4, s. 3.
- “Gobi ve Rolandis'in Demeçleri”, *Mabi Gazetesi*, 31 Mayıs 1992, No: 3021, s. 2.
- “Gobi ve Rolandis'in Demeçleri”, *Periodiko Gazetesi*, 30 Mayıs 1992, No: 528, s. 2.
- “Gobi ve Rolandis'in Demeçleri”, *TAK RBÖ*, 30 Mayıs 1992, No: 12, s. 2-3.
- “Gobi'den Kiprianu'ya Yeni Eleştiri”, *Cyprus Mail Gazetesi*, 1 Kasım 1995, No: 4669, s. 1.
- “Gobi'den Yalanlama”, *Cyprus Mail Gazetesi*, 26 Ekim 1995, No: 3678, s. 2.
- “Gobi'nin Söyleşisi”, *Astra Gazetesi*, 24 Nisan 1992, No: 489, s. 1 ve 2.
- “Gobi'nin Söyleşisi”, *Agon Gazetesi*, 24 Nisan 1992, No: 489, s. 2.
- “Gobi'nin Söyleşisi”, *TAK RBÖ*, 24 Nisan 1992, No: 3, s. 2.
- “Göçmenlerin Dönüşü”, *Fileleftheros Gazetesi*, 23 Haziran 1992, No: 3620, s. 2.
- Göktaş, Güner (1990). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Hazırlayan Siyasal Nedenleri*, İstanbul.
- Gürel, Şükrü S. (1993). *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Gürün, Kamuran (1995). *Fırtınalı Yıllar-Dışişleri Müsteşarlığı Anıları*, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- “Güvenlik Konseyi Karar Taslağını Yayınlıyoruz”, *Kıbrıs Gazetesi*, 25 Kasım 1992, No: 561, s. 3.
- “Güvenlik Konseyi Toplanacak”, *Fileleftheros Gazetesi*, 30 Temmuz 1992, No: 7803, s. 1.
- “Güvenlik Konseyi, Gali Raporu'nu Ele Alıyor”, *KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 10 Nisan 1992.
- “Güvenlik Konseyi'nin 789 Sayılı Kararının Tam Metni”, *Yeni Düzen Gazetesi*, 27 Kasım 1992, No: 625, s. 1.
- İsmail, Sabahattin (1998a). “Kıbrıs'ta Çözüm Önerileri ve Örnekleri”, *Kıbrıs Üzerine Bildiriler*, Lefkoşa: Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP) Yayınları, s. 178-223.
- (1998b). *150 Sorunda Kıbrıs Sorunu*, Lefkoşa: Kastaş Yayınları.
- (1998c). *Kıbrıs Üzerine Bildiriler*, Lefkoşa: Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP) Yayınları.
- “İşte Ön Anlaşma Metni”, *Kıbrıs Gazetesi*, 14 Ocak 2003, No: 2687, s. 8.
- Kepoğlu, Halil (1995). *Kıbrıs Sorunu*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- “Kıbrıs Raporu”, *KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 23 Kasım 1992.
- “Kıbrıs Rum Basınından Özetler”, *T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Basın Müşavirliği*, Dosya: Rum Basını, Tarih: 13 Ocak 1981, C: 24, No: 4.
- “Kıbrıs Rum Basınından Özetler”, *T.C. Lefkoşa Büyükelçiliği Basın Müşavirliği*, Dosya: Rum Basını, Tarih: 13 Ocak 1981, C: 24, No: 9.
- “Kıbrıs Rum Basınından Özetler-1981”, *KKTC Milli Arşivi*, Dosya: Rum Basını, Tarih: 1981.
- “Kıbrıs Sorununün Dünü ve Bugünü”, *T.C. Dışişleri Bakanlığı Akademisi*, 15 Mart 1995 Tarihli Bülteni.
- “Klerides'in Demeci”, *Simerini Gazete*, 22 Mart 1994, No: 4084, s. 5.
- “Klerides'in Konuşması”, *Simerini Gazetesi*, 24 Eylül 1992, No: 875, s. 1.
- “Ledsky'nin Demeci”, *Simerini Gazetesi*, 21 Ağustos 1992, No: 562, s. 3.
- “Milli Tehlike”, *Kıbrıs Gazetesi*, 30 Haziran 1992, No: 311, s. 3.
- Moran, Michael (1998). *Sovereignty Divided Essays on The International Dimensions of The Cyprus Problem*, Nicosia: CYREP.

- Necatigil, Zaim M. (1998). *The Cyprus Question and The Turkish Position in International Law*, Revised 2. Edition, Biddles Ltd Guildford and King's Lynn, London: Oxford University Press.
- Nedjatigil, Zaim M. (1981). *The Cyprus Conflict: A Lawyer's View*, 2nd Edition, Nicosia.
- "New York Görüşmeleri Çıkmazda", *Fileleftheros Gazetesi*, 23 Temmuz 1992, No: 1987, s. 1.
- "New York Görüşmelerinde En Kritik Gün", *Fileleftheros Gazetesi*, 24 Temmuz 1992, No: 7461, s. 1.
- "New York'ta Çarpıcı Gelişme ve Çöküş", *Simerini Gazetesi*, 6 Kasım 1992, No: 3883, s. 1.
- "Report of The Secretary-General on His Mission of Good Offices in Cyprus", *UN Security Council*, S / 24472, 21 August 1992.
- "Report of The Secretary-General on His Mission of Good Offices in Cyprus, *KKTC Başbakanlık Enformasyon Müdürlüğü Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: Kasım 1992.
- "Rolandis'in Bir Söyleşi", *Agon Gazetesi*, 2 Nisan 1991, No: 3288, s. 13.
- "Rum Basın Özetleri – Rolandis'in Demeçleri", *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Rum Basını, Tarih: 2 Nisan 1991.
- "Rum Basın Özetleri", *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Rum Basını, Tarih: 15 Ocak 1992.
- "Rum Basın Özetleri", *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Rum Basını, Tarih: 16 Nisan 1992.
- "Rum Basın Özetleri", *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Rum Basını, Tarih: Dosya: Rum Basını, Tarih: 24 Nisan 1992.
- "Rum Basını Özetleri", *TAK Arşivi*, 4 Ekim 1991, s. 1.
- "Rum Liderlerinin Demeçleri Klerides – 2 (1978-1993)", *KKTC Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Dosya: Rum Liderlerinin Demeçleri, Tarih: 1994.
- "Security Council", *KKTC Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Arşivi*, Dosya: BM Çözüm Plânları, Tarih: 25 Mayıs 1992.
- "Sezer'de Beş Şart", *Sabah Gazetesi*, 25 Şubat 2003, No: 98854, s. 21.
- Şenyener, Şebnem (1992a). "Kıbrıs Görüşmelerinde Çetin Pazarlık", *Sabah Gazetesi*, 20 Haziran 1992, No: 87754, s. 9.
- (1992b) "Kıbrıs İçin Yeni Harita", *Sabah Gazetesi*, 21 Haziran 1992, No: 367852, s. 19.
- (1992c) "Vasilii: Kıbrıs'ta Türklere Yüzde 27 Toprak Kalmalı", *Sabah Gazetesi*, 18 Haziran 1992, No: 85521, s. 10.
- "Televizyonda Klerides'le Söyleşi", *Mabi Gazetesi*, 4 Ekim 1991, No: 2158, s. 1.
- "Tharros: 'Yeni Harita'", *Cyprus Mail Gazetesi*, 10 Haziran 1996, No: 1325, s. 11.
- "The New York'ın Cehaleti", *TAK Arşivi*, 7 Eylül 1992, No: 8, s. 7.
- "Toprak Konusu ile İlgili Kriterler", *Fileleftheros Gazetesi*, 29 Mayıs 1992, No: 986, s. 1.
- "Toprak Konusu", *Fileleftheros Gazetesi*, 14 Mayıs 1992, No: 7886, s. 1-2.
- "Toprak ve Garantiler", *Harangi Gazetesi*, 26 Mayıs 1992, No: 1228, s. 3.
- "Toprak ve Göçmen Konuları", *Simerini Gazetesi*, 5 Haziran 1992, No: 2089, s. 3.
- Türk Ajansı Kıbrıs Rum Basın Bülteni (TAK RBB)*, 1 Ağustos 1989, s. 9.
- TAK RBB*, 1 Ağustos 1989, s. 9.
- TAK RBB*, 12 Kasım 1992, s. 1.
- TAK RBB*, 13 Ocak 1981, No: 4, s. 3.
- TAK RBB*, 14 Mayıs 1992, s. 1-2.
- TAK RBB*, 22 Temmuz 1992, s. 1 ve 3.
- TAK RBB*, 20 Temmuz 1992, s. 1 ve 4.
- TAK RBB*, 21 Ağustos 1992, s. 3.
- TAK RBB*, 22 Temmuz 1992, s. 3.
- TAK RBB*, 23 Haziran 1992, s. 2.
- TAK RBB*, 25 Temmuz 1992, s. 3 ve 5.
- TAK RBB*, 26 Haziran 1992, s. 3.
- TAK RBB*, 26 Mayıs 1992, s. 3.
- TAK RBB*, 29 Ekim 1992, s. 1 ve 2.
- TAK RBB*, 29 Mayıs 1992, s. 1.

TAK RBB, 3 Mayıs 1992, s. 1.

TAK RBB, 30 Ekim 1992, s. 2.

TAK RBB, 30 Mayıs 1992, s. 2.

TAK RBB, 31 Mayıs 1992, s. 2.

TAK RBB, 4 Mayıs 1992, s. 1.

TAK RBB, 6 Kasım 1992, s. 1.

TAK RBB, 6 Temmuz 1992, s. 2.

Tamçelik, Soyalp (2009a). "20. Yüzyılda Kıbrıs'taki İç Göç Hareketleri ve Toplumsal Özellikleri", *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı-I (21-23 Kasım 2008)*, Yayıma Hazırlayan: Ulvi Keser, Cilt I, Ankara: Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, s. 209-256.

..... (2000). "Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs'la İlgili 789 Sayılı Kararı ve Buna Bağlı Toprak Hukuku", *III. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi - 13-17 Kasım 2000*, C. III (Kıbrıs Sorunu ve Turizm), Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları: 15, s. 391-414.

..... (2010a). "Birleşmiş Milletler'in Kıbrıs'taki Anayasal Çözüm Arayışları", *Journal of Cyprus Studies - Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, Eastern Mediterranean University Press, XVI (2010a) 38, s. 23-67.

..... (2010b). "Kıbrıs Meselesinde Metodolojik Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Journal of World of Turks*, II (2010b) 2, s. 101-135.

..... (2011a). "Kıbrıs'ta Askersizleştirme Faaliyetleri ve Saldırmazlık Doktrinin Esasları", *The Journal of International Social Research - Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, IV (2011a) 17, s. 348-377.

..... (2011b). "Kıbrıs'ta Çözüm Plânlarına Göre Garantiler Meselesi", 2011 KKTC Çalıştayı Fırsatlar ve Tehditler (5 Mart 2011), Ankara: Avrasya Ekonomik İlişkiler Derneği ve KKTC Dış Basın Birliği Yayınları, s. 107-160.

..... (2011c). "Kıbrıs'ta Çözüm Plânlarına Göre Kolluk Kuvvetleri ve Özellikleri", *History Studies – International Journal of History*, III (2011c) 2, s. 337-357.

..... (2008a). "Kıbrıs'ta Federal Çözümü Destekleyenlerle, Karşı Çıkanların Görüşleri ve Bunların Mukayesesi", *Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi - Beykent University Journal of Strategic Studies*, I (2008a) 2, s. 137-159.

..... (2009b). "Kıbrıs'ta Kurulacak Federal Devletin Temel Unsurları", *I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Bildiri Kitabı-II (21-23 Kasım 2008)*, Yayıma Hazırlayan: Ulvi Keser, Cilt II, Ankara: Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, s. 57-80.

..... (2009c). "Kıbrıs'ta Kurulmak İstenen Federal Anayasayla İlgili Bazı Kavramların Her İki Taraf Açısından Değerlendirmesi", *Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Dergisi - Beykent University Journal of Strategic Studies*, I (2009c) 3, s. 100-126.

..... (2010c). "Kıbrıs'ta Kurulmak İstenen Federal Devletin Hukuk Sistemi ve Özellikleri", *Akademik Bakış Dergisi* (Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi - <http://www.akademikbakis.org>), İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Calalabat-Kırgızistan, (2010c) 19, s. 1-27.

..... (2010d). "Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Federal Anayasanın Özellikleri", *Gaziantep: Zirve Üniversitesi/Gaziantep Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (OSAM) Stratejik Analiz Serisi Kasım 2010*, 40 s.

..... (2009d). "Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Federal Devletin Yasama Organı ve Özellikleri", *Yakın Doğu Üniversitesi (KKTC) Sosyal Bilimler Dergisi - NEU Editor of Journal of Social Sciences*, II (2009d) 1, s. 20-50.

..... (2009e). "Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Federal Devlette Yargı Organları ve Temel Özellikleri", *Türkiye Günlüğü Dergisi*, (2009e) 96, s. 197-223.

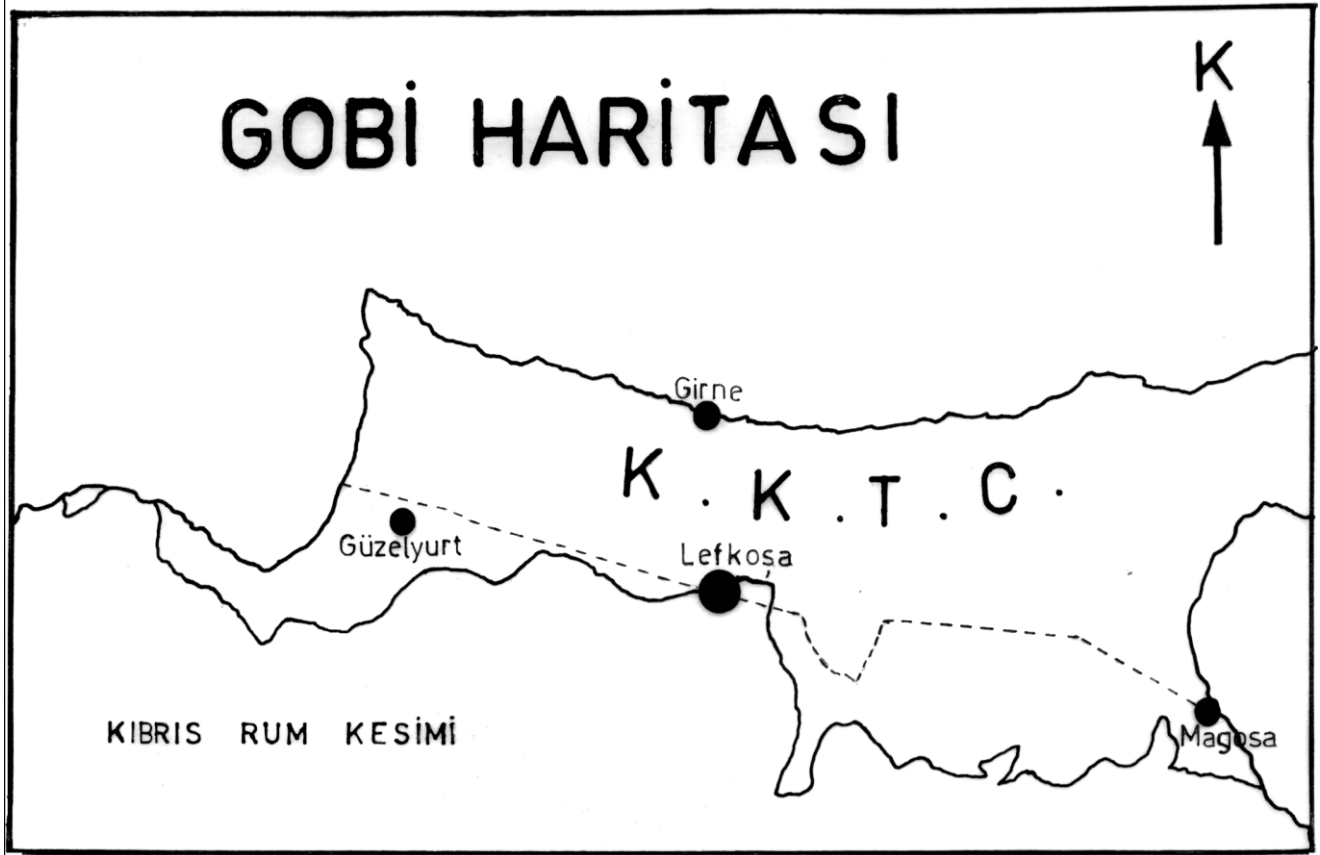
..... (2010e). "Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Federal Sistemde Toplum (Cemaat) Meclisleri ve Özellikleri", *Doğuş Üniversitesi Dergisi - Dogus University Journal*, XI (2010e) 2, s. 269-285.

- (2009f). “Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Federasyonun Yapısal Özellikleri”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi - The Pursuit of History International Periodical for History and Social Research*, I (2009f) 2, s. 211-223.
- (2009g). “Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Sistemde Cumhurbaşkanı ve Yardımcısının Görev ve Yetkileri”, *Akademik Araştırmalar Dergisi – Journal of Academic Studies*, XI (2009g) 42, s. 76-96.
- (2009h). “Kıbrıs'ta Olası Bir Federal Hükümetin Görev ve Yetkileri”, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi - Journal of International Law and Politics*, V (2009h) 17, s. 55-84.
- (2008b). “Kıbrıs'ta Türklerle Rumların Toplumsal Çatışma Düzlemi ve Bununla İlgili Ahlakî ve Mantıksal Değerleri”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü), V (2008b) 8, s. 285-320.
- (2011d). “Kıbrıs'taki İngiliz Üslerinin Stratejik Önemi”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, VIII (2011d) 1, s. 1510-1539.
- (2008c). “Rum-Yunan İttifakında Ortak Savunma Doktrini ve Özellikleri”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi* (Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları), VI (2008c) 12, s. 13-39.
- (2010f). “The Principals of the Planned Federal State in Cyprus”, *The Journal of International Social Research - Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, III (2010f) 10, s. 572-583.
- (1995). “Toprak Tavizi'nin Altında Yatan Gerçekler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 99, s. 79-102.
- (2008d). *Kıbrıs Meselesinin Çözüm Plânları (BM'nin 789 Sayılı Kararına Göre)*, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- (2009a). *Kıbrıs'ta Güvenlik Stratejileri ve Kriz Yönetimi*, Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Yayınları.
- TBMM *Özel Gündem Tutanak Zaptı*, Tarih: 10 Haziran 1997.
- “Türkler Toprak Konusunda Harita Veriyor”, *Agon Gazetesi*, 13 Ocak 1981, No: 9, s. 9.
- Uluç, Doğan (1992). “Denктаş ve Vasiliu Yumuşama Yarışında”, *Sabah Gazetesi*, 20 Haziran 1992, No: 100258, s. 9.
- “Ulusal Konsey'in Toplantısı”, *Simerini Gazetesi*, 31 Haziran 1992, No: 365, s. 2.
- UN Security Council S / 11 October 1991 and S / RES / 716 (1991).
- UN Security Council S / 3 April 1992 and S / RES / 750 (1992).
- UN Security Council S / 21 August 1992 and S / RES / 774 (1992).
- UN Security Council S / 25 November 1992 and S / RES / 789 (1992).
- Utkan, Aziz (1992). “Denктаş, Lefke Barajını İstiyor”, *Hürriyet Gazetesi*, 1 Temmuz 1992, No: 198026, s. 1.
- “Vasiliu Harita Var Diyor”, *Proina Nea Gazetesi*, 13 Haziran 1992, No: 871, s. 1-2.
- “Vasiliu ile Söyleşi”, *Alithia Gazetesi*, 5 Ağustos 1992, No: 871, s. 2.
- “Vasiliu'nun Konuşması”, *Simerini Gazetesi*, 17 Eylül 1992, No: 991, s. 8.
- “Yeni Gali Plâni”, *Agon Gazetesi*, 22 Temmuz 1992, No: 4292, s. 3.
- “Yeni Harita”, *Eleftherotipia Gazetesi*, 29 Ekim 1992, No: 765, s. 1 ve 2.

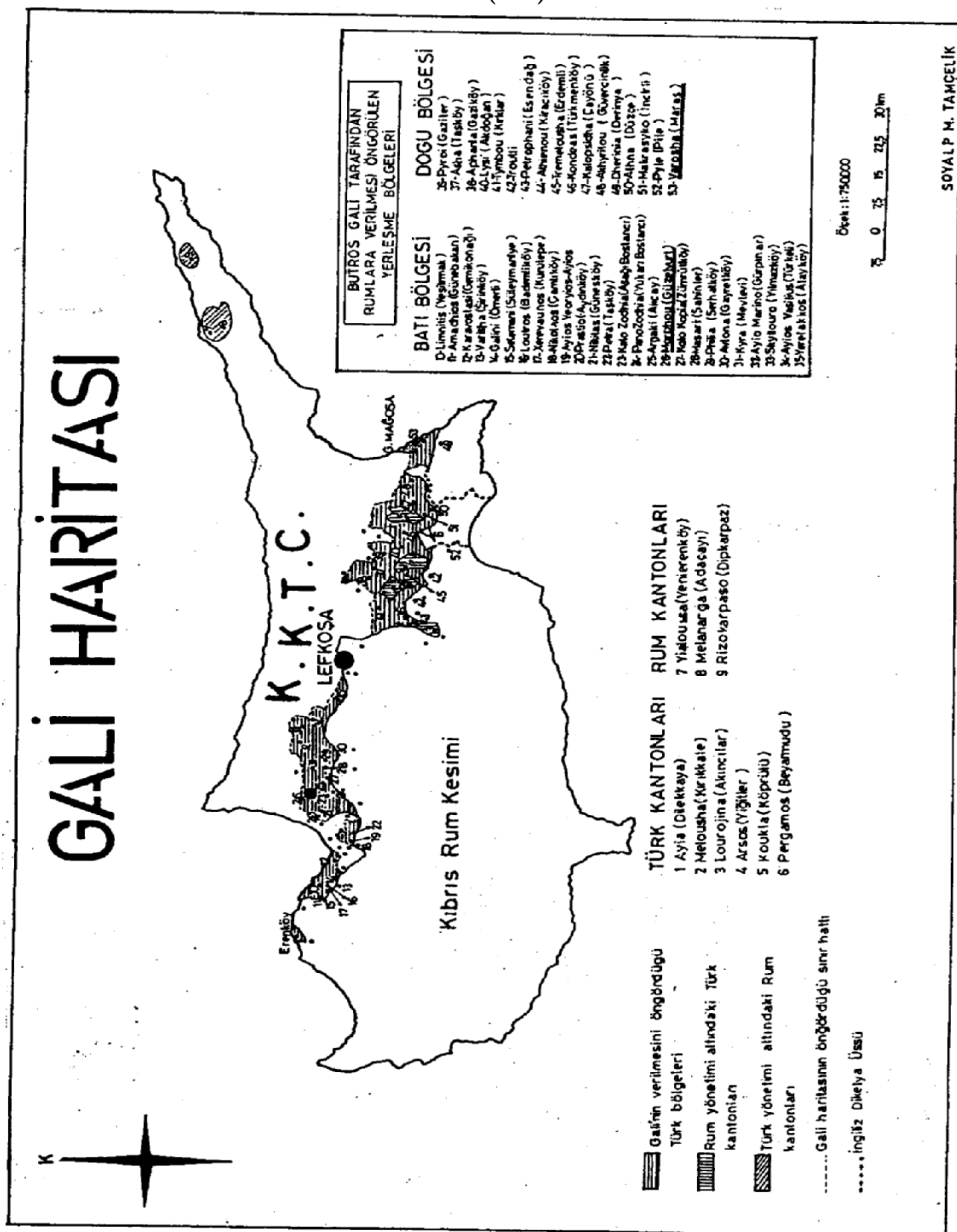
Coğrafi federasyona dayalı harita (1975)

Gobi haritası (1981)

Gali haritası (1992)

Extended English abstract

In this research, the Gobi and Ghali maps, the two most significant maps concerning Cyprus put forth until now, have been addressed. Based on this, the main purpose of this research is to present the significance, technical dimension, political advantages, economic features and what the effects will be on the new system wanted to be established in Cyprus of these maps.

It could actually also be understood through the maps mutually proposed that the views of the parties on the issue of maps is very different. Since especially the views conveyed regarding the subject of maps relates to the political perspective of the Cyprus dispute, deep divergences of views are found in the maps prepared by the parties. With this situation, hundreds of similar official or non-official maps have been prepared from 1974 to 1992. However, none of them have been able to contribute to the final outcome.

The proposals for a solution concerning Cyprus put forth especially after 1975 have brought with it the period of maps. Actually, the actual borders established in Cyprus have brought the situation to a different point, because the existing borders have revealed how the population or properties remaining above/below the line will be affected. Therefore, each map put forth should be assessed as a step taken in determining the future. However, each step taken has led to a new discussion, because for the concerning party, each map regarding the issue is closely related with security, ownership, rehabilitation, immigrants, settlers and self-determination.

Therefore, the map which Hugo Gobi has given his own name to, foresees 47 areas which exists right now within the borders of the TRNC to be left to the Greeks.

On the other hand, on the Ghali map created in 1992, the most fertile territories of the TRNC such as Guzelyurt and Maras have been given to the Greeks, Greek cantons have been established in the Turkish region and the territories of the sovereign Turkish state have been diminished all the way up to 28.2%.

Actually, these maps have also led to the creation of many new political equations. According to this, a correlation has been formed between the maximum territory which the Turkish side wants and the maximum number of immigrants which the Greek side wants. It could be understood from this that one of the most discussed issues during the Cyprus negotiations is territorial adjustments and creating the related maps. For this reason, although various maps have been put forth for the resolution of the issue, these must be considered within the integrity of the plans for a solution. Therefore, it could be stated that how much territory will be given or the territory with which property will be left stands as a 'strategic' issue for the two sides.

Therefore, it is possible to say many things concerning the maps prepared in regards to territorial adjustments. For instance, looking at it from the point of technique, the border to be drawn between the sides being *sinuous* appears as the most important characteristic. From this aspect, the *Ghali map* is very different than the *Gobi map*, because the *Ghali map* is formed of more indented lines.

On the other hand, the *Gobi map* is constituted of more *straight lines*. Therefore, it has obliged some historical villages in which the Turks have lived in ever since to be given as territorial compensation. Many Turkish villagers have been uncomfortable for this reason. But if the principle of '*straight line*' is abandoned, then new maps could be drawn which would create beneficial results for both sides. Therefore, it has been seen that the map in the *Ghali Set of Ideas* is appropriate in this sense for this purpose.

Furthermore, with this map, the Turks abandoning their villages in which they had settled a long time ago will be reduced to a minimum. According to the calculations made, it is assumed that the ratio of those being displaced according to the maps drawn with the '*straight line*' technique will be

less by approximately 15-20%. Then again, through those maps drawn with this method, many Greeks will be able to return to the areas which fall under their own administration. This way, the return of the Greek immigrants will be 10% more than with the border drawn according to the *straight line* technique. In fact, it will also be easier with this method for those who lost their properties to obtain them back. Therefore, it has been seen that a border and in effect a map drawn with the *sinuous* technique will create opportunity for more immigrants than with the *straight line* technique.

It could be understood from this that all the maps organized by the UN have been arranged to serve a *balanced, just and viable* peace. Actually, the basis of this formula is founded upon the individuals, who are assumed to return to their homes as a result of the territorial adjustments, to be high in numbers. Moreover, it is also interesting that this formula is based on the '*maximum possibilities concerning the returning of properties*'. At the same time, the criteria of '*maximum possibility*' also entails the coastal region to remain on the concerning side.

Based on this, the research consists of three main sections. In the first section, the maps emerging after the 1974 Peace Operation have been addressed, while the Gobi map has been examined in the second section and the Ghali map and its properties have been addressed in the third and final section.